

FİKRÎ ESERLER HAKKINDA KANUN PROJESİ (*)

Yazan:

Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch

Esbabı mucibe

Maarif Vekilliğinin 10/5/1939 tarih ve 81/3710 sayılı tezkeresinde hazırlanacak telif hakkı kanunu projesinde «*müellifin haklarının ve kitabın haysiyetile müellifin meslekî şerefının korunmasına dikkat edildiği kadar âmmenin istifadesi ve kanununun tatbik kabiliyetile müeyyideleri de düşünülmesi ve tercüme hakkı mahfuz kalmak suretile beynelmilel konvansiyona iltihak etmemiz göz önünde tutulmalıdır*» kaydı mevcuttur. Bir nevi direktif mahiyetinde telâkki ettiğim bu müzakkereye istinaden projeyi aşağıdaki dört esası göz önünde tutarak hazırladım:

- 1) Eser sahibine tanınan hakların himayesi.
- 2) Âmmenin istifadesini mümkün olduğu kadar temin.
- 3) Müessir ve tatbik kabiliyetini haiz müeyyideler ve hadisenin bünyesine uygun bir usul.
- 4) Bern konvansiyonuna iştirak edildiği takdirde hazırlayacağımız kanunun bu ittifadın hükümlerile hemahenk olması.

(*) Maarif Vekilliği, 10. 5. 1939 tarih ve 81/3710 sayılı tezkeresinde «Hukuk Fakültesinin alâkalı Profesör ve Doçentlerinden bir komisyon teşkil edilerek esbabı mucibesile birlikte yeni ve tam bir telif hakkı kanununun» ihzarını emir buyuruyordu. Dekan Ali Fuat Başgil'in reisliği altında Ord. Prof. Ebül'ulâ Mardin, A. B. Schwarz, Ch. Crozat, E. E. Hirsch, Doç. Yavuz Abadan ve Halil Arslanlı'dan müteşekkil komisyon, müzakerelere esas olmak üzere bir proje taslağının ihzarını bana tevdi etti. Hazırladığım kanun projesile esbabı mucibe Doç. Halil Arslanlı tarafından türkçeye çevrilmiş, reisliğim altında Doç. Yavuz Abadan, Halil Arslanlı ve Asistan Muammer Aksoy'dan müteşekkil tali bir heyet tarafından yeniden tetkik edildikten sonra komisyona arz olunmuştu. Komisyon ilk altı maddenin müzakeresinden sonra Maarif Vekilliğinin iş'arı üzerine projeyi olduğu gibi Ankaraya göndermiştir. Mezkûr projeyi esbabı mucibenin umumî kısmı ile birlikte burada neşretmeği faydalı buldum.

BÖLÜM I.

Bern Konvansiyonu

§ 1.

Bern konvansiyonunun hükümlerini tahlili bir şekilde önceden tetkik etmeği faideli buluyorum. Zira Türkiye bu ittihadı girdiği takdirde ecnebi eser sahiplerine bir takım haklar bahşedilecektir. Ecnebi müelliflere tanıyacağımız haklar, hazırlayacağımız kanunda türk müelliflerine bahşedeceğimiz asgari himaye olarak kabul edilmek icabeder. Aksi halde ecnebi müellifi, Türk eser sahibinden daha çok himaye etmiş oluruz.

Bern konvansiyonuna takriben kırk Devlet iştirak etmiştir. Konvansiyon ilk defa Bernde 9/Eylül/1886 tarihinde aktedilmiş ve bundan sonra 4/Mayıs/1896 da Pariste, 13/2 ci Teşrin/ 1908 de Berlinde, son defa olarak da 2/Haziran/1928 de Romada tadilâta uğramıştır. Bugün Bern konvansiyonuna iştirak etmek istersek Romadaki muaddel mukavelename hükümlerine göre iltihak etmemiz icabedecektir. 25 ve 28. inci maddelerin 3. cü fıkraları bu hususta sarihdir:

Madde 25 — (3): İltihak keyfiyeti, konvansiyonda mezkûr bilûmum haklardan resen istifadeyi ve bütün takyidatın kabulünü mutazammındır... Bununla beraber iltihak beyanı, iltihak eden memleketin, tercüme hususunda hiç olmazsa muvakkaten, 8. inci madde yerine Pariste 1896 da muaddel 1886 konvansiyonundaki 5. inci madde ahkâmının ikamesini talep kaydını ihtiva edebilir.

Madde 28 — (3): İttihad haricinde kalan devletler 1 Ağustos 1931 tarihinden sonra ancak Roma Muahedesine iştirak edebilirler.

Bundan dolayı tetkikatımız, tercüme hakkındaki hüküm mahfuz kalmak şartile, Romada aktedilen, yani halen mer'î olan konvansiyona münhasır kalacaktır.

Projedeki tetkikatımızda esaslı bir mevki işgal eden Bern konvansiyonunun doğru ve tamam bir tercümesi halen neşredilmiş olmadığından mezkûr projenin daha iyi anlaşılması için ilk 20 maddesi tercüme edilerek esbabı mucibeye ilâve edilmiştir.

Madde 1 — Konvansiyonun, hakkında cari bulunduğu memleketler, müelliflerin edebî ve artistik eserleri üzerindeki haklarını himaye maksadile bir ittifak teşkil ederler.

Madde 2 —

1) (Edebî ve artistik eserler) tabiri, bunların ifade şekil ve tarzı her ne olursa olsun edebî, ilmi, artistik sahaya taallük eden bütün mahsulleri ihtiva eder. Meselâ: Kitaplar, broşürler ve diğer yazılar, konferanslar, hitabeler, vaizler ve bu mahiyette diğer eserler, dramlar ve musikili dram eserleri, sahneye konmaları yazı ile veya diğer bir suretle tesbit edilmiş bulunan raks eserleri ve pantomimlar, sözlü veya sözsüz musiki parçaları, kara kalem, yağlı boya, sulu boya, mimari, heykeltraşlık, hakkâklık ve litografya eserleri, illüstrasyonlar, coğrafya haritaları, coğrafyaya, topografyaya, mimariye, fünuna müteallik plânlar, krokiler ve plâstik eserler.

2) Tercümeler, adapteler, musiki aranjmanları ve edebî veya artistik bir eserin başka bir hale ifrağ edilmiş şekilleri ve muhtelif eserlerden vücuda getirilen külliyatlar, asıl müellifin eseri üzerindeki haklarından hariç olarak, orijinal bir eser gibi himaye görürler.

3) İttihada dahil memleketler yukarıda zikrolunan eserlerin himayesini temin ile mükelleftirler.

4) Artistik sanat eserleri her memleketin dahili kanunlarının müsaade ettiği derecede himaye olunur.

Madde — 2 (Mükerrer).

1) İttihada dahil memleketlerden her birinde, siyasî nutuklarla davalarda söylenen nutukları, yukarıdaki maddeye göre himayeden kısmen veya tamamen hariç tutmak selâhiyeti dahili kanunhükümlerine bırakılmıştır.

2) Konferansların, hitabelerin, vaizlerin ve bu mahiyette diğer eserlerin matbuatla teksiri şeraitini tesbit selâhiyeti de her memleketin dahili kanunlarına terkedilmiştir. Maamafih bu eserleri külliyat halinde toplamak hakkı münhasıran müellifine aittir.

Madde 3 — Bu konvansiyon, fotoğrafik eserlerle fotoğrafa müşabih bir usul ile elde edilen eserlere de şamildir. İttifak memleketleri bunların himayesini temin ile mükelleftirler.

Madde 4 — 1) İttifak devletlerinden birine mensup müellifler, gerek aleniyet kesbetmemiş gerekse ittifada dahil bir memlekette ilk defa olarak aleniyet kesbetmiş olan eserleri hususunda, menşe

memleketinden gayri ittihadı dahil memleketlerde o memleket teb'asına kanunların verdiği veya bilâhıra vereceği haklardan ve bu konvansiyonun sureti mahsusada bahşettiği haklardan istifade ederler.

2) Bu haklardan istifade ve bunları istimal keyfiyeti hiç bir merasime tâbi olmadığı gibi bunlar menşe memleketindeki himayenin mevcudiyetine de bağlı değildir. Binaenaleyh, bu konvansiyonun tesbit ettiği hükümler haricinde himayenin vüs'ati ve bu haklara tanınan müeyyideler sırf himayenin talep edildiği memleketin kanununa göre taayyün eder.

3) Eserin menşe memleketi addolunan memleket: aleniyet kesbetmiş eserler için eser sahibinin mensup olduğu memleket, aleniyet kesbetmemiş eserler için eserin ilk defa aleniyet kesbettiği memleket ve ittihadın muhtelif memleketlerinde aynı zamanda aleniyet kesbeden eserler için bu memleketler arasında himaye müddeti kanunen en kısa olan memlekettir. Biri ittihadın haricinde diğeri ittihad dahilinde iki memlekette aynı zamanda aleniyet kesbetmiş eserler için ittihadı dahil memleket menşe memleketi addolunur.

4) Bu mukavelenin kabul ettiği manada (aleniyet kesbetmiş eserler) den neşrolunmuş eserler anlaşılır. Bir dramın veya musikili dram eserlerinin temsili, bir musiki parçasının çalınması, bir sanat eserinin teşhiri veya bir mimarî eserin inşası ile aleniyet keyfiyeti tahakkuk etmez.

Madde 5 — İttihad memleketlerinden birine mensup olup eserlerini ilk defa olarak ittihadı dahil diğeri bir memlekette neşredener bu memlekette yerli müelliflere tanınan hakların aynına maliktirler.

Madde 6 — 1) İttihadı dahil memleketlerden birine mensup olmamakla beraber ittihadı dahil memleketlerin birinde eserleri ilk defa olarak aleniyet kesbetmiş olan müellifler bu memlekette yerli müelliflere bahşedilen, ve ittihadı dahil diğeri memleketlerde ise konvansiyonun tanıdığı haklardan istifade ederler.

2) Bununla beraber, ittihad haricinde bulunan memleketlerden biri ittihadı dahil memleketlerden birine mensup müelliflerin haklarını kâfi derecede himaye etmediği takdirde, ittihadı dahil bu memleket, eserin ilk aleniyet kesbettiği esnada, ittihad haricinde bulunan memleketin tabiiyetinde olan ve ittihadı dahil memleketlerin birinde bilfiil mukim bulunmayan müelliflerin eserlerine bahşettiği himayeyi tahdit edebilir.

3) Yukarıki fıkraya istinaden ittihad dahil bir memlekette konulan tahdidat, müellifin, bu kaydın mevkii tatbika vaz'ından evvel ittihad dahil bir memlekette aleniyet kesbeden eseri üzerinde iktisap ettiği haklarına halei getirmez.

4) Bu maddeye istinaden müelliflerin haklarını tahdit edecek olan ittihad dahil memleketler, keyfiyeti, İsviçre Konfederasyonu hükûmetine; tahdidata bağlı tutulan memleketin isimleriyle bu memleketlere mensup müelliflerin haklarının tâbi tutulduğu takyidatı havi tahriri bir beyanla ihbar edeceklerdir. İsviçre Konfederasyonu hükûmeti ittihad dahil bilûmum memleketleri bundan derhal haberdar edecektir.

Madde 6 (Mükerrer) —

1) Müellif haiz olduğu malî haklar haricinde ve hattâ bu hakların naklinden sonra da (sahibi eser olduğunun beyan edilmesi) hakkını muhafaza ettiği gibi bu eserin kendi şeref ve şöhretini ihlâl edecek bir şekilde tagyirata, tenkisata ve sair tadilâta uğramasına muhalefet hakkını da muhafaza eder.

2) Bu hakların istimal şeraitinin tesbiti ittihad devletlerinin milli kanunlarının selâhiyeti dahilindedir. Bu hakların muhafazasına hadim müeyyideler himayenin talep edildiği memleketin kanunlarına göre tesbit olunur.

Madde 7 —

1) Bu mukavelenin bahsettiği himaye müddeti eser sahibinin hayatı devamınca, ve vefatından itibaren elli sene sürer.

2) Mamafih eğer bu müddet bütün ittihad devletleri tarafından seyyanen kabul edilmeyecek olursa himayenin müddeti talep olunduğu memleket kanununa göre tayin olunur. Şu kadar ki, menşe memleketinde tesbit edilen müddeti hiç bir veçhile aşamaz. Binaenaleyh, ittihad memleketleri, yukarıki fıkra ahkâmını, kendi dahili kanunlarile kabili telif olduğu derecede tatbik ile mükelleftirler.

3) Fotoğrafik eserler ile fotoğrafa mümasil bir usul ile elde edilen eserler, müellifinin ölümünden sonra neşrolunan eserler, imzasız veya müstear imzalı eserler hakkında himaye müddeti, himayenin talep edildiği memleketin kanununa tâbidir. Ancak bu müddet esere menşe memleketinde tanınan himaye müddetini aşamaz.

Madde 7 — (Mükerrer).

1) Bir eseri birlikte yaratanlara tanınan müşterek telif hakkı-

nın müddeti esere iştirak edenlerden son sağ kalanın ölüm tarihine göre hesap edilir.

2) Birinci fıkranın gösterdiği müdetten dûn bir himaye müddeti bahşeden devlet mensupları ittihadin diğer devletlerinde daha uzun bir himaye müddeti talep edemezler.

3) Fakat hiç bir halde himaye müddeti son şerikin ölümünden evvel bitmez.

Madde 8 — İttihada dahil Devletlerden birine mensup olup aleniyet kesbetmemiş eser müellifleriyle eserleri ilk önce bu memleketlerden birinde aleniyet kesbetmiş müellifler asıl eser üzerindeki haklarının devamı müddetince, eserlerini bizzat tercüme veya tercümesine müsaade etmek hakkını (münhasıran) haizdirler.

Madde 9 — 1) İttihada dahil olan memleketlerden birinde in-
tişar eden gazete veya mevkut mecmualarda neşredilen tefrika halinde romanlar, hikâyeler, ve mevzuu her ne olursa olsun, gerek edebî gerek ilmî ve gerek artistik sahaya taallûk eden bilûmum eserler, müellifinin muvafakati olmaksızın diğer devletlerde teksir edilemez.

2) İktisadî, siyasî, dinî günlük meselelere müteallik makaleler, iktibas hakkı sarâhaten mahfuz tutulmamış ise, matbuat tarafından iktibas edilebilir. Mamafih, menba daima vazih surette gösterilmelidir. Menba gösterme mükellefiyetinin müeyyideleri himayenin talep olunduğu memleketin iç kanunlarıncaya tayin olunur.

3) Bu konvansiyonun tanıdığı himaye hükümleri sadece matbuat haberleri mahiyetinde olan günlük havadis ve müteferrik ve kayia tatbik olunmaz.

Madde 10 — Ders kitapları veya ilmî mahiyetteki eserler yahut âsarı müntehibe mecmuaları için edebî ve artistik eserlerden meşru bir şekilde iktibasta bulunmak selâhiyeti ittihada dahil memleketlerin kanunlarına veya bu memleketler arasında mevcut veya vücuda getirilecek anlaşmalara göre tayin olunur.

Madde 11 — 1) Eser aleniyet kesbetmiş olsun veya olmasın konvansiyonun ahkâmı, umumî mahallerde drama veya musikili dram eserlerinin temsiline ve musiki parçalarının çalınmasına da tatbik olunur.

2) Dram ve musikili dram müellifleri, eserlerinin asılları üzerindeki haklarının devamı müddetince, bunların tercümelerinin müsaadesiz olarak umumî mahallerde temsiline karşı da himaye olunur.

3) Müellifler, bu maddenin himayesinden istifade edebilmek için eserlerini neşrederlerken umumî mahallerde temsilini veya çalınmasını menetmekle mükellef değildirler.

Madde 11 — (Mükerrer)

1) Edebî ve artistik eserlerin radyo vasıtasile halka neşrine müsaade etmek hakkını münhasıran müellifleri haizdir.

2) İttihada dahil memleketlerin her biri yukarıki fıkrada zikredilen hakkın istimal şartlarını kendi kanunlarına göre tesbit etmek selâhiyetine maliktir. Fakat bu şartlar ancak onları tesbit eden memleket dahilinde hüküm ifade eder. Ve yine bu şartlar, müellifin, manevî haklarına ve kezalik, bir anlaşma mümkün olmadığı takdirde selâhiyettar makamca tayin olunacak münasip bir ivaz talep etmek hakkına halel getiremez.

Madde 12 — Adabdasyon, musiki aranjmanları, bir romanın, hikâyenin veya şiirin tiyatro piyesi şekline ifrağı veya bir tiyatro piyesinin roman, hikâye veya şiir şekline ifrağı ve saire gibi edebî veya artistik bir eserden müsaade alınmaksızın yapılan bilvasıta tasahhuplar, eğer bunlar yeni ve orijinal bir eser karakterini arzetmeksizin yapılan ehemmiyetsiz tay, ilâve ve tadilâtle eserin aynı şekilde veya diğer bir şekil tahtında iktibas mahiyetinde iseler, bu konvansiyonun tatbik olunacağı gayrı meşru iktibaslar meyanına hassaten dahil olurlar.

Madde 13 — 1) Musiki eserlerinin, (1) mehanik bir surette nakle yarayan aletlere alınmasına, (2) kezalik aynı aletler vasıtasile umumî mahallerde çalınmasına müsaade etmek hakkı münhasıran eser müellifine aittir.

2) Bu maddenin tatbikine müteallik kaydı ihtirazi ve şartlar, vazeden memlekete mahsus olmak şartile, dahili mevzuatça tayin olunabilir. Bununla beraber bu nevi tahdidat ve şartlar ancak bunları vazeden memleket hudutları dahilinde hüküm ifade eder.

3) Birinci fıkradaki hüküm makabline şamil olmayıp, ittihada dahil memleketlerden birinde 13/11/1908 de Berlinde imza edilen mukavelenin mevkiî mer'iyete girmesinden evvel veya, ittihada bu tarihten sonra girmiş veya bilâhare girecek memleketlerde, iltihak tarihinden evvel, kanun dairesinde mekanik bir surette nakle yarayan aletlere alınmış eserlere tatbik olunmaz.

4) Bu maddenin 2 inci ve 3 üncü fıkralarına istinaden vücade getirilen ve bunların memnu bulunduğu bir memlekete, alâkadar-

ların müsaadesi olmaksızın, ithal edilen nakle yarayan teksirler o memlekette müsadere olunabilirler.

Madde 14 — 1) Edebî, ilmî ve artistik eserlerin sinematoğrafik vasıtalarla teksirini adaptasyonunu umumî mahallerde temsilini müsaade etmek hakkı münhasıran müellifine aittir.

2) Müellifi esere orijinal bir karakter vermiş ise, sinematoğrafik vasıtalarla teksirini, adaptasyonunu umumî mahallerde tem-karakter mevcut değilse, sinematoğrafik mahsuller fotoğrafik eserlere bahşedilen himayeden istifade eder.

3) Teksir veya adapte edilen eser müellifine tanınan haklar mahfuz kalmak şartile sinamatoğrafik mahsul orijinal bir eser gibi himaye görür.

4) Yukarıki hüküm sinamatoğrafik usule müşabih usullerle elde edilen teksir ve mahsullere de tatbik olunur.

Madde 15 — 1) Bu konyansiyonla himayeye mazhar olan eser müelliflerinin, aksi sâbit oluncaya kadar, müellif addolunması ve binaenaleyh ittihada dahil muhtelif memleketlerin mahkemeleri huzurunda mukallitler aleyhinde takibatta bulunabilmesi için isimlerinin mutad şekilde eser üzerinde işaret edilmiş olması kâfidir.

2) İsimsiz veya müstaar isimli olan eserler için eserin üzerinde ismi gösterilen naşir, müellife ait hakları muhafaza etmek selâhiyetini haizdir. Naşir başka beyyinelere lüzum olmaksızın isimsiz veya müstear nam kullanan müellifin halefi addolunur.

Madde 16 — 1) Taklit olan her eser, asıl eserin kanunî himayeye mazhar olduğu ittihad memleketlerinin selâhiyetli makamları tarafından müsadere edilebilir.

2) Eserin himaye edilmediği veya himayenin nihayet bulunduğu bir memlekette gelen teksirler de bu memleketlerde müsadere edilebilir.

3) Müsadere keyfiyeti her memleketin dahili mevzuatına göre yapılır.

Madde 17 — Bu kanvansiyonun hükümleri ittihada dahil memleketlerden her birinin hükûmetine ait bulunan ve selâhiyettar merciler tarafından istimaline lüzum görülen her hangi bir eserin tedavül, temsil veya teşhirini dahilî kanunlar veya zabıta tedbirleriyle tecviz, murakaba veya men etmek hakkını hiç bir veçhile ihlâl edemez.

Madde 18 — 1) Konvansiyon, mevkii mer'iyete girdiği anda himaye müddetinin nihayet bulmasile henüz menşe memleketlerinin âmme mülkiyetine dahil olmamış bilûmum eserler hakkında tatbik olunur.'

2) Bununla beraber bir eser evvelce tanınan himaye müddetinin nihayete ermesi neticesinde himayenin talep edildiği memlekette âmmeye intikal etmişse yeniden himaye olunmaz.

3) Bu prensibin tatbiki ittihad mensup memleketler arasında bu bapta halen mevcut veya bilâhıra aktedilecek hususî andlaşmalar ahkâmına göre vuku bulur. Böyle bir andlaşmanın ademi mevcudiyeti halinde alâkadar memleketler, kendilerine mahsus olmak şartile, bu hükmün tatbik tarzını tanzim ederler.

4) Yukarıki hükümler ittihad yeni iltihak, ve himayenin yedinci maddenin tatbikile temdidî veya kaydı ihtirazilerden feragat hallerinde de tatbik edilir.

Madde 19 — Konvansiyon hükümleri ittihad dahil bir memleketin kanunları tarafından umumî olarak ecnebiler lehine vaz olunan daha geniş hükümlerin tatbikini talep etmeğe mani değildir.

Madde 20 — İttihad dahil memleket hükümetleri, aralarında, müelliflere ittihad tarafından bahşedilen haklardan daha vasî haklar temin eden veya bu konvansiyona muhalif olmayan diğer hükümler ihtiva eyleyen hususî andlaşmalar aktetmek hakkını muhafaza ederler. Zikri geçen şartlara uygun olup halen mevcut olan andlaşma hükümleri mevkii tatbikte kalırlar.

Pariste 1896 da muaddel 1886 Bern Konvansiyonunun 5 inci maddesi:

1) İttihad dahil memleketlerden birine mensup olan müellifler yahut bunların halefleri, asıl eser üzerindeki hakkın devamı müddetince diğer memleketlerde, eserlerini bizzat tercüme etmek veya tercümesine müsaade etmek hakkını münhasıran haizdirler. Bununla beraber bu tercüme hakkı, asıl eserin ilk defa aleniyet kespetsinden itibaren 10 senelik bir müddet zarfında müellifi tarafından ittihad memleketlerinden birinde himayesi talep olunan lisanda bir tercüme neşredilmek yahut ettirilmek suretile istimal olunmamışsa, sakıt olur.

2) Cüz cüz neşredilen eserler hakkında 10 senelik müddet ancak asıl eserin son cüzünün neşrolunduğu tarihten itibaren hesap olunur.

3) Fasıla ile neşrolunan müteaddit ciltlerden mürekkep eserler kezaik edebî veya ilmi cemiyetler veya ferdler tarafından neşredilen beleten veyahut defterler için, her cilt veya beleten yahut defter, 10 senelik müddet hususunda, müstakil bir eser itibar olunur.

4) Bu maddede mevzubahs olan hallerdeki himaye müddetlerini hesap etmek için eserin neşrolunduğu senenin 31 Kânunuevveli neşir tarihi olarak kabul olunur.

§ 2.

Bern Konvansiyonu bir birlik statüsü mesabesinde olduğu cihetle, muzaaf bir ehemmiyeti haizdir. Evvelâ birliğin doğumu için zarurî olan hukukî unsur olup akdi bir mahiyet arzeder. Diğer taraftan statü, aynı zamanda birliğin «teşkilâtı esâsiye kanunu» olup, devamı müddetince birlik azalarının münasebetlerini, birlik organlarının selâhiyetlerini, birliğe dahil devlet tabalarının, yani o devletlerdeki eser sahiplerinin beynelmilel münasebetler bakımından hukukî vaziyetlerini tanzim eder. Binaenaleyh, mukaveleyi,

- 1) İttihad dahilindeki teşkilâta müteallik hükümler,
- 2) Andlaşmanın esas hükümleri, yapılan tarifler, tefsire hizmet eden kaideler,
- 3) Âkid devletlere tahmil edilen mükellefiyetler ve tanınan haklar,
- 4) Üçüncü şahıs lehine vazedilen hükümler bakımından tahlil ve tetkik etmek icabeder.

§ 3.

Teşkilâta müteallik hükümler şunlardır:

- a) 6. inci maddenin 4. cü fıkrası, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30 uncu maddeler iltihak, tasdik, revizyon ve fesih meselelerini tanzim eder.
- b) 21, 22, ve 23. üncü maddeler edebî ve artistik eserlerin himayesi için teşekkül eden beynelmilel ittihad Bürosunun organizasyonuna ve âkid devletlerle olan münasebatına mütealliktir. Bunlar mevzuumuzu alâkadar etmez.

§ 4.

Tefsire müteallik hükümler şunlardır:

- a) 1. ci madde konvansiyonun gayesini çizer:

- b) 2. ci maddenin 1. ci ve 2. ci fıkrası, 3. cü ve 14 cü maddenin 3. üncü ve 4. üncü fıkraları edebî ve artistik eser mefhumunu izah eder.

Bu maddeler gösteriyor ki, mukavele umumî bir tarif vermeyip himayeye mazhar olan hak mevzularını tadat etmek yolunu tercih etmiştir.

- c) 4. cü maddenin 3. üncü fıkrası menşe memleket mefhumunu izah eder.
- d) 4. üncü maddenin 4. üncü fıkrası Aleniyet kesbetmiş eser tabirinin tarifini verir.
- e) 12. inci madde intihalden bahseder.

Konvansiyon, yukarıki maddelerde himayeye mazhar eser mefhumunu, ve istimal olunan diğer tabirlerin manalarını izah ederek bunları tarif ve tesbit etmiş olduğundan, ittihadada iştirak eden her devlet bu hükümleri aynen kabul etmeğe mecburdur.

§ 5

Âkit Devletleri mütekabilen bağlayan hükümler şunlardır:

- a) 2. inci maddenin 3. üncü fıkrası ve 3. üncü ve 14. üncü maddenin 2. inci ilâ 4. cü fıkrası mucibince âkit devletler muahedeye dahil devlet teb'alarının tadat edilen eserler üzerindeki haklarının gayri kanunî teksire ve radyofonik sui istimaline karşı himayesini taahhüt ederler.
- b) 4. üncü maddenin 2. inci fıkrası mucibince Âkit Devletler konvansiyonla veya kendi kanunlarıyla alâkadarlara tanınmış olan hakların istifadesini hiç bir şekilde tâbi tutmamağı kabul ederler.
- c) Ve yine 15. ci maddenin 1. ci fıkrası mucibince müellifin hüviyetini isbat hususunda maddedeki karineyi kâfi görmeği deruhte etmişlerdir.

§ 6.

Âkit Devletlere bahşedilen müsaadeler şunlardır:

- a) 2. inci maddenin 4. üncü fıkrası, mükerrer 2. ci maddenin 1. inci ve 2. inci fıkrası, 1. inci cümleleri, 9. uncu maddenin 3. üncü fıkrası, 10 cu maddeler âkit devletlere himayenin şümül ve şartlarını tayin hususunda müsaadeler vermiştir.

- b) 4. üncü maddenin 2. inci fıkrasının 3. üncü cümlesi, mükerrer 6. inci maddenin 2. inci fıkrası, mükerrer 11. inci maddenin 2. inci fıkrasının 1. inci cümlesi, 13. üncü maddenin 2. inci fıkrası himayenin vüs'atının tayinini, hakkın muhafazasına hadim, kanunî müeyyedeler ve bu hakların istimal şeraitinin tanzimini âkit devletlere bırakmıştır.
- c) 7. nci ve mükerrer 7. inci maddeler, himaye müddetinin tesbitini âkit devletlere terketmiştir:
- d) 9. uncu maddenin 2. inci fıkrasının 2. inci cümlesinde, «menba tasrih etmemenin» müeyyidelerini tayin hususunda âkid devletleri serbest bırakmıştır.
- e) 13. üncü maddenin 4. üncü fıkrasile 16. inci madde gayri kanunî şekilde teksir edilmiş nüshaların toplatılması hususunda Devletlere selâhiyet vermiştir.
- f) 6. inci maddenin 2. inci fıkrası, mükerrer 7. inci maddenin 2. inci fıkrası. Devletlere mütekabiliyet esasına göre hareket selâhiyetini tanımıştır,
- g) 17. inci madde devletlere idarî sahada mutlak selâhiyet bahşetmiştir,
- h) 6. inci maddenin 3 üncü fıkrası, 13. üncü maddenin 3. üncü fıkrası ve 18. inci maddenin 1. inci ve 4. üncü cümleleri. Devletlere hakkı müktesep tanımıştır,
- i) 20. inci madde, âkit devletleri, yapacakları hususî anlaşmalarla, müelliflere daha vasi haklar temin etmek hususunda serbest bırakmıştır.

§ 7.

Fertlere doğrudan doğruya tanınan haklar şunlardır:

- a) Konvansiyonun âkit devletler teb'asına doğrudan doğruya tanıdığı haklar mükerrer 2. inci maddenin 2. inci fıkrasının 3. üncü cümlesinde, 8. inci maddede, 9. uncu maddenin 1. inci fıkrasında, 11. inci maddenin 1. inci fıkrasında 13. üncü maddenin 1. inci fıkrasında, 14. üncü maddenin 1. inci fıkrasında ve mükerrer 6. inci maddenin 1. inci fıkrasında,,
- b) Millî kanunlara yapılan atıflar dolayısile tanınan haklar 4. üncü maddenin 1. inci ve 2. inci fıkralarında, 5. inci ve 19 uncu maddelerde,
- c) İttihada dahil olmayan memleketlerin teb'alarına bahşedilen haklar 6 inci maddenin birinci fıkrasında gösterilmiştir.

§ 8.

Yaptığım kısa tahlilden şu neticeler istihsal edilebilir:

I — A) Dahili mevzuatın, müellife, hiç olmazsa, aşağıda tadat olunan maddi menfaatler üzerindeki inhisari hakları tanıması icabeder:

- a) Edebi eserlerde teksir, adaptasyon ve tercüme hakları, nutuk, vaiz ve bu gibi eserleri külliyet halinde neşretmek hakkı; (P. 2, 21, 22, 32/III.) (*)
 - b) Artistik eserlerde teksir ve adaptasyon hakkı; (P. 4, 21, 22).
 - c) Edebi ,artistik ve ilmi eserlerde sinematografik vasıtalarla teksir, adaptasyon, temsil hakkı; (P. 2, 4, 6, 21, 22, 24);
 - d) Dram ve musikili dram eserlerinin gerek orijinal gerek adaptasyon ve gerek tercüme şeklinde temsili hakkı; (P. 2, 3, 21, 22, 24),
 - e) Musiki eserlerinin gerek orijinal gerekse adaptasyon şeklinde çalınması veya bu eserlerin her nevi mihaniki vasıtalarla plâk, film ve saire gibi kalıplara alınması ve bunların umumî mahallerde çalınması hakkı; (P. 3, 6, 21, 22, 23, 24, 25);
 - f) Edebi ve artistik eserlerin radyo gibi vasıtalarla halka neşri hakkı; (P. 2, 4, 25).
 - g) Orijinal bir mahiyeti haiz olmasından dolayı müstakil bir eser telâkki olunur: sinematografik eserlerde teksir, adaptasyon ve aleni temsil hakkı; (P. 5, 21, 22, 24);
 - h) Fotoğrafik eserlerde teksir hakkı; (2 No. 3, 4 No. 5, 22);
- B) Dahili mevzuat, müelliflerin (A) bendinde tadat olunan eserleri üzerindeki manevî haklarını, ezcümle:
- a) Sahibi eser olduğunun beyanını talep ve (P. 16);
 - b) Eser üzerinde yapılacak tagyirata, tenkisata ve her nevi tadilâta muhalefet hakkını, (P. 17);
tanımak mecburiyetindedir.

II — Bununla beraber her devlet, konvansiyon hükümleri ile sarahaten veya zımnen bağlı olmadıkça himayenin şumulünü, bahşedilen hakların istimal şartlarını ve bu hakların muhafazasına hadim hukukî vasıtaları tayin hususunda serbesttir: demek oluyor ki:

(*) «P» harfi projenin maddelerine atfetmektedir.

A) HİMAYENİN ŞÜMULÜ:

- a) Her Devlet edebî, artistik, fotoğrafik, sinematografik veya bunlara mümasil eserlerin müelliflerine himaye bahşedecektir;
- 1) «Müellif» tabirini tarif etmek hususunda her Devlet serbesttir; (P. 8-10);
 - 2) Kezalik «eser» tabirinin tarifi her devletin kanunile teayyün ederse de orijinal bir karakter arzeden fikrî mahsul-ler her halde himaye edilmelidir. (P. 1);
 - 3) Her devlet «edebî ve artistik eserler» tabirinin tarifi hususunda Bern konvansiyonunun hükümlerine tâbidir. Bu hususta iki istisna mevcuttur:
 - aa) Artistik sanat eserleri, siyasî nutuklarla davalarda söylenen nutuklar ve sadece matbuat haberleri mahiyetinde olan günlük havadisler, devletlerin dahilî nizamatale kısmen veya tamamen himayeden hariç tutulabilir. (P. 32, 36, 37);
 - bb) Kezalik hangi hallerde bir eserin edebî, musikî, artistik veya sinematografik eserler telâkki edileceği keyfiyetinin tayini hususu da Devletlerin dahilî kanunlarınca tanzim edilebilir. (P. 2-5);
- b) Her devlet, müelliflere tanımış olduğu hakların gayrı meşru bir surette ihlâlüne karşı bunları himaye etmekle mükelleftir.
- 1) Devletlerin dahilî kanunlarıle müelliflere tanımak mecburiyetinde oldukları hakların şümulünü tayine gelince, her devlet müelliflere konvansiyonun bahşettiği haklardan daha vâsi veya bu haklara muhalif olmayan başka selâhiyetler tanıyan hükümler vazedebilir. Bununla beraber aşağıda sayılacak hallerde, Devletler müellife konvansiyonca bahşedilen hakların şümul sahasını tahdit hususunda serbesttirler:
 - aa) Müellifin manevî hakları ile ivaz talep hakkı ihlâl edilmemek şartile her Devlet edebî ve artistik eserlerin radyo vasıtasile halka neşrine müsaade etmek hakkını tahdit edebilir. (P. 42).
 - bb) Kezalik musiki eserlerin, mihanikî bir surette nakle yarayan aletlere alınmasına ve bu aletler vasıtasile umumî mahallerde çalınmasına müsaade etmek hakkını tahdit ve şartlara bağlamak hususunda Devletler serbesttir. (P. 43).
 - 2) Hangi hal ve şartlar altında bir fiilin gayrı meşru bir karakter iktisap edeceğini tesbit hususu da dahilî kanunlara

- bırakılmıştır. Bu itibarla Devletler, hangi hallerde teksir, intihal, taklid, radyo vasıtasıyla neşir, aleni bir surette temsil ve çalışma keyfiyetlerinin vuku bulacağını tesbit etmek hususunda serbesttirler. Şu kadarki, adaptasyonlar hususunda 12 inci madde ahkâmına bağlıdırlar. (P. 21-25, 31 - 41);
- 3) Ecnebi müelliflerin himayeden istifade keyfiyetine gelince, ittihadı dahil olan memleketlere mensup müellifler bu himayeye mazhar olduğu gibi, altıncı maddedeki hallerde ittihad haricindeki Devlet mensuplarına tanınan haklardan istifade edebilirler. (P. 134);
- c) Müelliflere bahşedilen himaye muayyen bir müddetle mahduttur.
- 1) Fotoğrafik eserlerle, fotoğrafa mümasil bir usul ile elde edilen eserler, müellifin ölümünden sonra neşredilen eserler, imzasız veya müstear imzalı eserler için himaye müddetini her Devlet serbestçe tayin edebilir. (P. 26-29).
- 2) Numara (1) de zikredilen eserlerden gayrisi için tanınacak himaye müddeti, müellifin, ve birden fazla kimseler tarafından birlikte yaratılan eserler için son şerikin ölümünden evvel hitama ermez. Müellifin vefatından sonra haleflerine tanınan himaye müddetini tayin hususunda Devletler tamamen serbesttirler. (P. 26).

B) BAHŞEDİLEN HAKLARIN İSTİMAL ŞARTLARI:

- Devletler bazı hususlarda Bern Konvansiyonu hükümlerine bağlı olup diğer noktalarda serbesttirler.
- a) Aşağıda sayılan üç halde Devletler Konvansiyon hükümlerine tâbidir:
- 1) Hiç bir Devlet bu hakların istimal keyfiyetini tescil şartına bağlayamaz; (P. 12);
- 2) Devletlerin, eser üzerinde mutad şekilde ismin yazılı olması keyfiyetini müelliflik karinesi olarak kabul etmeleri icap eder; (P. 11-13).
- 3) Her Devlet dahili mevzuatının tadilinde hakkı müktesebriyet etmekle mükelleftir; (P. 136).
- b) Aşağıda sayılan hallerde Devletler serbesttirler:
- 1) Tercüme hakkının himayesini bu selâhiyetin on sene zarfında müellif tarafından kullanılması şartına bağlamak; (P. 28);

- 2) İttihad haricindeki Devletlere mensup müelliflerin muayyen şartlar altında Konvansiyon hükümlerinden istifadelelerini müteakibliyet şartına tâbi tutmak;
- 3) Bu haklardan istifadeyi idarî ve cezaî nizamatin ademî ihlâlî şartına talik etmek; (P. 134);

C) HUKUKÎ MÜEYYİDELER:

- a) Bern Konvansiyonu müelliflerin eserleri üzerindeki haklarını himaye etmek maksadile vücade getirilmiş olduğundan her Devletin bu hakları kâfi derecede muhafazaya hadim hükümler vazetmesi icap eder.
 - 1) Sahibi eser olduğuna dair tesbit davası. (P. 16);
 - 2) Tecavüzün men'i davası. (P. 114);
 - 3) Vaki tecavüzün kaldırılması davası. (P. 111-113);
- b) (a) bendinde kabul edilen asgarî haklardan başka her vazii kanun dahilî mevzuatla aşağıdaki dava haklarını da tanıyabilir:
 - 1) Maddî tazminat davası, (P. 115);
 - 2) Manevî tazminat davası, (P. 115);
 - 3) Ceza davası. (P. 116-118);
- c) Her vazii kanun
 - 1) Usulü Muhakemeye (P. 121-123, 125);
 - 2) Zapt veya müsadereye müteallik hükümler vazetmek hususunda tamamen serbesttir. (P. 124);

III — A) Halen memleketimizde mer'î olan kanun hükümlerini (*) Bern Konvansiyonile mukayese edecek olursak Türk mevzuatının bir kaç noktada mezkûr konvansiyonca talep edilen ahkâmı muhtevi olmadığı görülür.

- a) Türk kanununda fotoğrafik ve sinematografik eserlerle raks eserleri ve pantomimaların himayesine dair hüküm vazedilmemiştir.
- b) Türk kanununda mimarî plân, krokiller ve maketler korunmuşsa da bu plânlara göre inşa edilen mimarî eserlerin himayesine dair hüküm konulmamıştır.
- c) Kezalik Türk hukuku, bestekârları eserlerinin umumî mahallerde temsiline karşı himaye etmemektedir.

(*) Bu hususta bak: Hirsch: Memleketimizde merî olan Telif Hakkı Kanununun tahlili, İstanbul 1940 = Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1940, sah. 346 - 500.

- d) Nihayet Türk mevzuatı Bern Konvansiyonunun hilâfına olarak bahsettiği hakların kullanılmasını eserin tescili şartına bağlı tutmuştur.
- B) Mezkûr hallerde kanunun sükûtu mutlak olmakla beraber aşağıda sayılan hükümler için vaziyet bu derecede kat'i değildir. Zira mevcut ahkâmı geniş bir surette tefsir ederek Bern Konvansiyonunun talep ettiği himayeyi temin etmek mümkündür.
- a) «Neşir» veya «temsil» gibi mefhumlar altında radyofonik temsillerin de anlaşılıp anlaşılmıyacağı şüphelidir.
- b) Mer'î hukuka nazaran alelûmum tiyatro piyesleri ve operalar müellifinin izni olmadıkça kâmilen veya kısmen tiyatrolarda temsil edilip edilmeyeceği keyfiyeti meşkûttür.
- c) Hakkı Telif Kanununun 30 uncu maddesinde tarif edilen intihal müessesesinin şümulü, bilhassa bu müessesenin Bern Konvansiyonunun 12 inci maddesinde ifadesini bulan bilvasıta tesahüplar derecesinde kabili tefsir olup olmadığı açık değildir.
- d) Kanunumuz müellifin eseri üzerinde manevî haklarını himaye hususunda hiç bir hükmü ihtiva etmemektedir. Gerçi müellifin şöhret ve şerefının ihlâli halinde Kanunu Medenînin 24 üncü maddesinin tatbik olunabileceği mülâhaza edilebilirse de Telif Kanununda sarîh bir hükmün bulunmaması vaziyete şüphe iras etmektedir.
- e) Nihayet Hakkı Telif Kanununda telif hakkına vaki tecavüz halinde müellife yalnız ceza ve maddî tazminat davaları ikame selâhiyeti bahşedilmiş olduğundan aynı hallerde müellifin manevî tazminat talep etmek, vaki veya muhtemel tecavüzleri men. kezalik sahibi eser olduğunu tesbit ettirmek haklarına malik olup olmadığı açıkça anlaşılammamaktadır.

BÖLÜM II.

Kanun vaz'ında gözetilmesi icap eden teknik esaslar.

Ş. I.

Vazii kanunun vazifesi, insan topluluklarının sosyal hayatını tanzime matuf kaideler isdar etmektir. Yani vazii kanun, kendi görüş ve kanaatine göre hukukî nizama muhtaç olan hâdiseler için, hukukî kaideler koyar, Demek iluyor ki, isdarı düşünülen herhangi

bir kanunun vaz'ı çihetine gidilmeden evvel, bu kanunla takip olunacak gayeler ve tanzim edilecek içtimâî münasebetler tesbit edilmeli ve bunlar anlaşıldıktan sonra proje ihzar olunmalıdır.

Yeni bir kanunun isdarı ihtiyacını doğuran saik, eski kanunun kifayetsizliği olduğundan, teşrii kuvvetin vazifesi, bu kifayetsizliği araştırmak ve bunlar tesbit edildikten sonra, izalesi yoluna gitmektir. Bu şartları haiz olmıyan kanun, eski kanunun hatalarını tekrar etmiş olur. Eski kanunun isdarından sonra geçen otuz sene zarfında, gerek teknik, gerekse fikrî sahada memleketimizde yapılan derin inkilâplar, Hakkı Telif Kanununun yeni doğan ihtiyaçlara tekabül etmediğini göstermiş ve modern mevzuatımızla ahenktar olmadığı anlaşılmıştır.

O halde hazırlanacak proje, bu ihtiyaçları karşılayacaksa, memleketimizdeki fikrî hareketlere, bunların vüs'at ve şümulüne ve tezahür şekillerine makes olmalı ve bu vasıflar haricinde müstakbel tekâmül imkânlarını da hesaba katmalıdır. Esas gaye yerli mahsul-lerin himayesi ve genç unsurların yetiştirilmesi ve teşviki olmakla beraber, Türkiyenin cihan kültürüne olan ihtiyacı ve vücade getirilen terakkiyattan geniş miktarda istifade imkânları gözden kaçırılmamalıdır.

Son bir mülâhaza olarak ekseri kanun vazilerinin telif kanunlarında teksir vasıtası olarak bilhassa eserin tab'ı keyfiyetini düşündükleri ve kanunları bu esas üzerine inşa ettikleri zikredilebilir. Halbuki teknik tekâmül bunun yanında radyo, sinema, plâk gibi daha pratik vasıtalar vücade getirerek, eserin teksir imkânlarını artırmış ve bu suretle geniş halk tabakalarına eserden istifade imkânları vermiştir. Hattâ denilebilir ki, son seneler zarfında yeni yayım vasıtaları, eskilerine nisbetle daha fazla ehemmiyet kespmiştir.

§ 2.

Her hukuk kaidesi, muayyen bir menfaat ihtilâfının umumî hal şeklidir. Demek oluyor ki, bir projenin ihzarından evvel, bu projeye mevzu teşkil eden münasebetlerde zuhûr eden ve zuhûru muhtemel bütün menfaat ihtilâflarının tesbiti lâzımdır. Bu ihtilâflara mevcut mahkeme içtihatlarını, ilmî ve hukukî eserleri, alâkadar zatların mütalealarını ve nihayet selâhiyettar makamların verdiği istatistikî malûmatı tetkik ederek nüfuz etmek mümkündür. Memba bunlardır.

Maatteessüf memleketimizde bu sahada toplanabilecek malû-

mat, arzu edilen neticeyi verebilecek mahiyette değildir. Tek tük eserler müstesna, telif hakkında hukukî literatür yoktur. Mahkeme kararları ise neşredilmiş olmadıklarından bunlar da menba olarak telâkki olunamaz. Alâkadar grup ve zatların mütalealarına gazetelerde, veya Neşriyat Kongrelerinde hitap edilen nutuklarda tesadüf etmek mümkün ise de bunlar da tamam değildir. Fikrî mahsul-ler hakkındaki istatistiklere gelince bunlar mevcut eserlerin adedini ve taallûk ettiği sahaları zikr ile iktifa etmektedirler. Naşir, Matbaa ve kitapçıların sermayeleri, işletme tesisatları, istihsal metod ve şartları, satış imkânları hakkında tatmin edici malûmat mevcut olmadığı gibi sinematografik, fotoğrafik, artistik ve musikî san'at sahalarındaki millî istihsalin miktarı ve mahiyeti de meçhuldür. Kezalik müellif, tercüman ve artistlerimizin hangi şartlar altında çalış-tıkları, mesailerine mukabil aldıkları ücret ve saire henüz araştırıl-mamıştır. Bu şartlar altında hazırlanacak bir kanun projesi, ancak bir tesadüf eseri olarak realiteye uygun düşebilir.

Millî ihtiyaçların hakikî veçhesi malûm olmaksızın yapılan bir kanun, teknik bakımdan ne kadar mükemmel olursa olsun, tat-bikatı kâfi derecede ihata edemez. Bunun için projede kat'î kaide-leri tanzim etmekten ziyade hükûmete bazı selâhiyetleri bahşetmeği tercih ettik (P. 42-46).

§ 3.

Her hukuk kaidesi bir ihtiyacın karşılığı, bir ihtiyacın aksülâ-melidir. İhtiyaç, başka bir tabirle menfaat, hukuk kaidelerinin mübdiidir. Hukuk nizamı cemiyet azaları arasındaki münasebetleri ve zarurî görülen hayat ihtiyaçlarını tanzim eder.

Bir ferdin şahsî menfaati çok defa diğer ferdlerin şahsî menfa-atleri veya cemiyetin menfaati umumiyesile çarpışır. Muhtelif men-faatlerin kuvvet, şiddet ve istikametlerini bulmak ve tesbit etmek vazii kanunun en mühim vazifelerinden biridir.

Menfaatler ekseriya yekdiğerile ihtilâf halinde bulunurlar. Va-zii kanuna düşen vazife, ihtilâf halinde bulunan menfaatleri öyle bir tarzda hal ve tesviye etmektir ki, alâkadarlara en vâsi mikyasta adalet temin ve bahşedebilsin.

Birbirile çarpışan menfaatleri doğru takdir ederek onları telif edebilen, çarpışan menfaatleri azamî surette tatmin eden ve bu suretle hakkaniyet idealine en ziyade yaklaşan kanun en iyi ka-nundur.

Menfaatler ihtilâfının mevzu ve neveleri bir cemiyetin kültür seviyesine bağlıdır. Vazii kanunun, menfaatlerin telif ve tesviyesi hakkındaki görüş ve idealleri ise enfüsüdür. Bu görüşler, cemiyetin ferdlerle ve ferdlerin de yekdiğerile olan münasebetleri hakkında edinilen kanaate dayanır. Bundan dolayı Türk vazii kanununun ihtilâf halinde bulunan menfaatler muvacehesinde ittihaz edeceği ölçü, ancak memleketimizin zarurî kıldığı hususî ihtiyaçlardan istihraç olunabilir.

Projenin bir çok hükümlerinde Bern Konvansiyonuna bağlı kalmak ve bu konvansiyona uygun hükümler vazetmek zarureti mevcut ise de bunlar haricinde Türk Vazii kanunu serbesttir. Bu yüzden projenin bir kısım hükümleri Bern Konvansiyonuna, dolayısıyla ecnebi kanunlara (*) göre tanzim olunmuş, diğer hükümlerinde millî ihtiyaçlar ve bilhassa Teşkilâtı Esasiye Kanununun 2 inci maddesinde ifadesini bulan ve içtimaî hayata hakim olan umdeler göz önünde tutulmuştur.

§ 4.

Bir projenin hazırlanmasında teknik bakımdan iki mühim esasa riayet şarttır. Vücade getirilecek kanun bir yandan lisan, bünye ve muhteva itibarile tam bir vahdet teşkil etmeli, diğer yandan mevzuata uygun düşmelidir.

a) Projemizin mevzuu muayyen sübjektif hakların tanınması ve bu hakların tanzimi keyfiyetidir. Sübjektif haklar ise muayyen şahıslara muayyen menfaatlerin himayesi maksadile bahşedilir. İşbu kanunun mevzuu ne müellifler ne de müelliflerin eserleri olup, bunların eserleri üzerindeki menfaatleridir. Sübjektif hakların bahşı keyfiyeti menfaatlerin himayesi zımında istimal olunan teknik bir vasitadan başka bir şey olmadığından bu

(*) Aşağıda sayılan memleketlerin kanun veya kanun projelerinden tetkikatımızda istifade edilmiştir:

KANUNLAR :

1) Almanya, 2) Arjantin, 3) Avusturya, 4) Belçika, 5) Birleşik Amerika, 6) Brezilya, 7) Bulgaristan, 8) Çekoslovakya, 9) Çin, 10) Danimarka, 11) Finlandiya, 12) Fransa, 13) İngiltere, 14) İrlanda, 15) İsveçre, 16) İtalya, 17) İspanya, 18) Lehistan, 19) Letonya, 20) Norveç, 21) Portekiz, 22) Siyam, 23) Sovyet Rusya, 24) Uruguvay, 25) Venezuelâ, 26) Yugoslavya, 27) Yunanistan.

KANUN PROJELERİ :

1) Almanya, 2) Fransa, 3) İtalya.

himayenin şümül sahası vazii kanunun muvafık gördüğü hududu aşamaz. Bundan dolayı sübjektif hakların tayin ve tesbitinde himayeye mevzu teşkil eden menfaatlerin sarih bir surette gösterilmesi lâzımdır.

Projemizde himaye mevzuu üç unsurla muayyendir:

1. Eser, (P. 1-7)

2. Eser sahibi (P. 8-13)

3. Sahibinin eseri üzerindeki menfaatleri. (P. 14-46).

Bu unsurlar projenin ilk üç bölümünde tanzim olunmuştur.

4 üncü bölümde bu haklar üzerindeki muamele ve tasarruflar, (P. 47-110)

5 inci bölümde bu haklara vaki tecavüzlerin hukukî neticeleri, (P 111-125)

6 ıncı bölümde tatbik şekli ve müteferrik hususlar tedvin olunmuştur. (P. 126-141).

- b) Hukukî mefhumların gayesi hukukî fikirleri hiç bir şüpheye meydan bırakmaksızın vazih ve basit bir şekilde ifade etmektir. Bugünkü kanunlarımızda müstamel olup yukarıda zikrettiğimiz vasıfları haiz bulunan tabirleri aynen kullanıp, böyle olmayan veya esasen mevcut bulunmayanlar için yeni istilâhlar kullanılarak projemizde manalarını izah etmek yolunu tercih ettik.
- c) Projemizin ihzarında ilmi araştırmalar geniş mikyasta nazarı itibara alınmışsa da her hangi bir nazariyenin kabulünden veya muayyen bir nazariyeyi esas ittihaz etmekten içtinap edilmiştir.
- d) Mer'î Hakkı Telif Kanunu hususî hukukla âmme ve ceza hukuk sahaslarına müteallik ahkâmı ihtiva etmektedir. Muayyen bir hukukî müesseseye teallûku olan bütün hükümlerin bir tek kanunda tedvini keyfiyeti tatbikat için mühim bir kolaylık teşkil ettiğinden eski kanundaki sistem projemizde de takip edilmiştir. Hattâ daha ileri giderek hükümler arasında mutlak bir ahenk temini maksadile halen diğer bazı kanunlarda bulunan ve telif hukukunu alâkadar eden muhtelif kaidelerin de kül halinde projeye ithali münasip görülmüştür. (Neşir mukavelesi: P. 66-90) Diğer kanunlardaki hükümlerin tadil veya ilgasının zarurî görüldüğü hallerde bunlar açıkça zikredilmiştir. (P. 138, 139).
- e) Kanunun hacmini lüzumundan fazla genişletmemek maksadile çok teferruatın nizamname yolu ile tanzimi muvafık görülerek bu hususlar metinde sureti mahsusada tasrih edilmiştir. (P. 12, 136).

§ 5.

P R O J E N İ N P L Â N I

B i r i n c i B ö l ü m :

F İ K R İ E S E R .

I. Tarif	Madde	1
II. Fikrî eserlerin neveleri		
1. İlmî ve edebî eserler	„	2
2. Musikî eserler	„	3
3. Artistik eserler	„	4
4. Sinematografik eserler	„	5
III. İşlemeler	„	6
IV. Alenileşmiş ve neşredilmiş eserler	„	7

İ k i n c i B ö l ü m :

E S E R S A H İ B İ

I. Tarif		
1. Umumî olarak	Madde	8
2. Eser sahiplerinin taaddüdü	„	9
3. Eser sahiplerinin iştiraki	„	10
II. Eser sahipliği hakkında karineler:		
1. Sahibinin ismi zikredilen eserlerde	„	11
2. Tescil edilmiş eserlerde	„	12
3. Anonim eserlerde	„	13

Ü ç ü n c ü B ö l ü m :

F İ K R İ H A K L A R .

I. Eser sahibinin hakları	Madde	14
A. Umumî olarak		
B. Manevî haklar		
1. Umuma arz selâhiyeti	„	15
2. İsmi zikri selâhiyeti	„	16
3. Eserde değiştirmeler yapmak selâhiyeti	„	17
4. Eser sahibinin zilyet ve malike karşı hakları	„	18
5. Dava selâhiyeti	„	19

C. Mali haklar

1. Umumî olarak	Madde	20
2. Muhtelif neveleri		
a) İşleme hakkı	„	21
b) Çoğaltma hakkı	„	22
c) Yayma hakkı	„	23
d) Temsil hakkı	„	24
e) Radyo ile yayım hakkı	„	25
3. Müddetler		
a) Umumî olarak	„	26
b) Normal müddet	„	27
c) Türkçeye tercüme hususunda müddet	„	28
d) Sinematografik eserlerde müddet	„	29

II. Âmme menfaati

1. Âmme intizamı	Madde	30
2. Umumî menfaat mülâhazası ile tanınan selâhiyetler		
a) Kanunlar ve saire	„	31
b) Nutuklar	„	32
c) Temsil serbestisi	„	33
d) Talim ve terbiye için seçme ve toplama eserler	„	34
e) İktibas	„	35
f) Gazete mündericâtı	„	36
g) Reportaj	„	37
3. Hususî menfaat mülâhazasıyla tanınan selâhiyetler		
a) Şahsan kullanma	„	38
b) Bestekârlara tanınan haklar	„	39
c) Kopya ve teşhir	„	40
d) Plâkların çalınması	„	41
4. Hükûmete bahşedilen selâhiyetler		
a) Radyo	„	42
b) Plâkların imali	„	43
c) Meslekî teşekkül	„	44
d) Devlet inhisarı	„	45
e) İstimval	„	46

D ö r d ü n c ü B ö l ü m :

MUAMELE VE TASARRUFLAR

Birinci Kısım

Umumî Hükümler.

I. Miras		
1. Umumî olarak	Madde	47
2. Müşterek eser sahibinin ölümü	"	48
3. Mirasçılarının taaddüdü	"	49
4. Ölüme bağlı tasarruflar	"	50
II. Ferağat	"	51
III. Haciz ve rehin		
1. Caiz olmıyan haller	"	52
2. Caiz olan haller	"	53
IV. Hayatta vaki tasarruflar		
1. Aslî iktisap	"	54
2. Devren iktisap	"	55
3. Akitler		
a) Vücade getirilecek eserler	"	56
b) Müstakbel istifade imkânları	"	57
4. Şekil	"	58
5. Tekeffül		
a) Hakkın mevcut olmaması	"	59
b) Selâhiyetin mevcut olmaması	"	60
6. Tefsir kaideleri		
a) Şümül hakkında	"	61
b) Ruhsat hakkında	"	62
c) Mülkiyetin intikali hakkında	"	63
7. Fesih hakkı	"	64
8. Hakkın eser sahibine avdeti	"	65

İkinci Kısım

Neşir Mukavelesi

I. Tarif		
1. Umumî olarak	Madde	66
2. İstisnalar	"	67
II. Teşekkül		
1. Şekil	"	68
2. İhbar mükellefiyeti	"	69

III. Hükümler

A. Neşrettirenin vecibeleri

1. Çoğaltma ve yayma haklarının devrütelikliği	
a) Umumî olarak	Madde 70
b) Tefsir	" 71
c) Külliyat ve ayrı ayrı neşir	" 72
2. Neşrettirenin tasarrufları	
a) Umumî olarak	" 70
b) Gazete makalesi	" 74
3. Aslın teslimi	
a) Umumî olarak	" 75
b) Eserin ziyası	" 76

B. Neşredeninin vecibeleri

1. Çoğaltma	
a) Umumî olarak	" 77
b) Tashih ve islâh	" 78
2. Sürüm	" 79
3. Ademî ifa	" 80
4. Çoğaltılacak nüshaların tayini	
a) Umumî olarak	" 81
b) Tab'uların adedi	" 82
c) Tab'ının ziyası	" 83
5. Eser sahibinin bedele istihkakı	
a) Umumî olarak	" 84
b) Hususî haller	" 85
c) Muaceliyet	" 86
6. Bedava nüsha	" 87

IV. Akdın hitamı

1. Hitamın sebepleri	" 88
2. Fevkalâde hallerde fesih hakkı	" 89
3. Neşredeninin iflâsı	90

Üçüncü Kısım

Temsil Mukavelesi

I. Tarif

1. Umumî olarak	Madde 91
2. İstisnalar	" 92

II. Temsil ettirenin vecibeleri

" 93

III. Temsil edenin vecibeleri	
1. Umumî olarak	Madde 94
2. Temsil adedi	" 95
3. Bedele istihkak	" 96
IV. Aktin hitamı	" 97
V. Radyo temsil mukavelesi	" 98
VI. Sinematografik eserlerin gösterilmesi hakkında- ki mukaveleler.	" 99

Dördüncü Kısım

İşleme Mukavelesi

I. Tarif	
1. Umumî olarak	Madde 100
2. İstisnalar	" 101
II. Eser sahibinin vecibeleri	
1. Umumî olarak	" 102
2. Tefsir	" 103
III. İşliyenin vecibeleri	
1. Umumî olarak	" 104
2. Değiştirmeler	" 105
3. İhtimam	" 106
4. Ademî ifa	" 107
5. Bedele istihkak	" 108
IV. Aktin hitamı	
1. Hitam sebepleri	" 109
2. Fevkalâde hallerde fesih hakkı	" 110

B e Ő i n c i B ö l ü m :

MÜEYYİDELER

I. Hukukî müeyyideler	
1. Tecavüzün ref'i davası	
a) Umumî olarak	Madde 111
b) Manevî haklara tecavüz	" 112
c) Malî haklara tecavüz	" 113
2. Tecavüzün men'i davası	" 114
3. Tazminat davası	" 115

II. Cezai müeyyideler	
1. Suç	
a) Manevî haklara tecavüz	Madde 116
b) Malî haklara tecavüz	„ 117
c) Diğer suçlar	„ 118
2. Fail	„ 119
3. Cezai tâkibat	„ 120
III. Müşterek hükümler	
1. Vazife ve selâhiyet	„ 121
2. İhtiyatî tedbirler	„ 122
3. İlâmın neşri	„ 123
4. Zapt, müsadere ve imha	„ 124
5. Tekerrür	„ 125

A l t ı n c ı B ö l ü m :

MÜTEFERRİK HÜKÜMLER

I. Artistlerin himayesi	
1. Sinematografik eserlerde	Madde 126
2. Resim ve seda nakline yarayan aletlerde	„ 127
3. Müşterek hükümler	„ 128
II. Gayrı kanunî rekabet	
1. İsim ve alâmetler	„ 129
2. Resim ve seda nakline yarayan aletler	„ 130
III. Mektuplar	„ 131
IV. Resim ve portreler	
1. Umumî olarak	„ 132
2. İstisnalar	„ 133
V. Kanunlar ihtilâfı	„ 134
VI. Muvakkat hükümler	
1. Esas	„ 135
2. Müktesep hakların korunması	„ 136
3. Takibat	„ 137
VII. İlga edilen hükümler	„ 138
VIII. Tadil edilen hükümler	„ 139
IX. Kanunun meriyeti zamanı	„ 140
X. Kanunun icrasına memur makam	„ 141

P R O J E

FİKRÎ ESERLER HAKKINDA KANUN

Birinci bölüm

FİKRÎ ESER

I. Tarif

Madde 1 — Bu kanuna göre fikrî eser, sahibinin hususiyetini taşıyan ilmi ve edebî, musiki, artistik ve sinematoğrafik mahsullerdir.

II. Fikrî eserlerin neveleri

1. İlmî ve edebî eserler

Madde 2 — İlmî ve edebî eserler şunlardır:

1. Her hangi bir şekilde lisanla ifade olunan bilim eserleri;
2. Rakıslar, pantomimalar ve buna mümasil sözsüz sahne eserleri;
3. Bediî vasfı bulunmayan her nevi ilmi ve teknik mahiyette fotoğrafik eserlerle haritalar, plânlar, krokiler, resimler, coğrafi, topoğrafi, mimarî ve fennî maketler.

2. Musiki eserler

Madde 3 — Musiki eserler her nevi sözlü ve sözsüz bestelerdir.

3. Artistik eserler

Madde 4 — Artistik eserler; bediî vasfı haiz olan :

1. Tablolar, resimler, gravürler, hâk, naht veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer bir madde üzerine çizilen veya tesbit edilen eserler;
2. Heykeller, kabartmalar ve oymalar;
3. Mimarî eserler;
4. El işleri ve küçük san'at eserleri;
5. Fotoğrafik eserlerdir.

Artistik eserlerle ikinci maddenin birinci fıkrasının 3 numaralı bendinde sayılan eserlerin, diğer kanunlara göre faydalı model ve resim şeklinde himaye görmesi, fikrî eser mahiyetine halel getirmez.

4. Sinematoğrafik eserler

Madde 5 — Sinematoğrafik eserler şunlardır:

1. Sinema filimleri;
2. Öğretici ve teknik mahiyette olan veya günlük vak'aları tesbit eden filimler;

3. Her nevi ilmi, teknik veya bedii mahiyette projeksiyon diyapozitifleri.

Yukarıda zikredilen eserler, filim ve camdan gayri bir madde üzerine tesbit edilmiş olsa da, projeksiyonla gösterildiği takdirde, sinematoğrafik eserler grubuna girer.

Sırf beste, nutuk, konferans ve saireyi nakle hizmet eden filimler sinematoğrafik eser sayılmaz.

III. İşlemeler

Madde 6 — Tercüme gibi aslına nisbetle müstakil olmayan fikrî mesai mahsulleri işlemelerdir.

İşlemeler bilhassa şunlardır:

1. Roman, hikâye, şiir ve tiyatro piyesi gibi eserlerden birinin zikredilen diğer şekillere ifrağı;
2. Musikî, ilmi ve edebî eserlerin filim haline ifrağı veya filime alınmaya ve radyo ile yayıma müsait bir şekle konması;
3. Musiki aranjman ve tertipleri;
4. Artistik eserlerin bir şekilden diğer şekillere ifrağı;
5. Bir eser sahibinin tekmiil veya aynı cinsten olan eserlerini külliyat halinde neşir;
6. Hususi bir plân dairesinde seçme ve toplama eserlerin tertibi;
7. İlmî araştırma mahsulü olmak şartile henüz neşredilmemiş olan başkasının eserini neşir veya başkasına ait bir eseri şerh ve tefsir.

İşliyenin hususiyetini taşıyan işlemeler de, bu kanuna göre eser addolunur.

Diğer bir eserden istifade suretile vücuda getirilen ve bu esere nisbetle müstakil bir mahiyet arzeden eserler, işleme değildir.

IV. Alenileşmiş ve neşredilmiş eserler

Madde 7 — Hak sahibinin rızasile umuma arzedilen bir eser alenileşmiş sayılır.

Bir eserin aslından çoğaltma ile elde edilen nüshaları, hak sahibinin rızasile satışa çıkarılmak veya dağıtılmak suretile umuma arzedilirse o eser neşredilmiş sayılır.

Matbuat Kanununun ikinci maddesinin hükmü mahfuzdur.

İkinci Bölüm

ESER SAHİBİ

1. Tarif

1. Umumi olarak

Madde 8 — Bir eserin sahibi onu vücuda getirir.

Aralarındaki hususî anlaşmadan veya işin mahiyetinden hilâfı sabit olmadıkça, memur, müstahdem ve işçilerin, hizmetlerini ifa ederken vücuda getirdikleri eserlerin sahipleri, bunları istihdam veya tayin edenlerdir. Bu kaide, hükmi şahısların uzuvlarına da şamildir.

Aralarındaki hususî anlaşmadan veya işin mahiyetinden hilâfı sabit olmadıkça bir veya müteaddit kimseler, neşredenın tayin ettiği plân dairesinde bir eser vücuda getirmişlerse, bu eserin sahibi neşredendir.

Sinematografik bir eserin sahibi onu imal ettirir.

Asıl eser sahibinin hakları mahfuz kalmak şartıyla, bir işlemenin sahibi işliyendir.

2. Eser sahiplerinin taaddüdü

Madde 9 — Birden fazla kimselerin birlikte vücuda getirdiği eserin kısımlara ayrılması mümkün ise, bunlardan her biri vücuda getirdiği kısmın sahibi sayılır.

Hilâfı kararlaştırılmış olmadıkça, eseri birlikte vücuda getirenlerden her biri, tekmi eserın tadil veya neşri için diğerlerinin iştirakini isteyebilir. Diğer taraf, muhik bir sebep olmaksızın iştirakten imtina ederse, müsaade hâkim tarafından verilebilir. Aynı hüküm malî hakların istimalinde de caRIDIR.

3. Eser sahiplerinin iştiraki

Madde 10 — Müteaddit kimselerin iştirakile vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi, birliktir.

Birliğe âdi şirket hakkındaki hükümler tatbik olunur. Müşterek eser sahiplerinden biri, birlikte icra edilecek bir muameleye, muhik bir sebep olmaksızın müsaade etmezse, bu müsaade hâkim tarafından verilebilir. Müşterek eser sahiplerinden

her biri, birlik menfaatlerine tecavüz edildiği takdirde, münferiden takibatta bulunabilir.

Bir eserin vücade getirilmesinde yapılan teknik hizmetler veya teferrüata ait yardımlar, iştirake esas teşkil etmez.

**II. Eser sahipliği
karineler**
1. Sahibinin ismi
zikredilen eserlerde

Madde 11 — Neşredilmiş eser nüshalarında veya artistik bir eserin aslında, o eserin sahibi olarak hakiki ismi veya bu makamda umumca maruf müstear namı kullanan kimse, aksi sabit oluncaya kadar o eserin sahibi sayılır.

Umumi mahallerde veya radyo vasıtasile verilen konferans ve temsillerde, mutad şekilde eser sahibi olarak tanıtılan kimse o eserin sahibi sayılır; meğer ki birinci fıkradaki karineye tevfikan diğer bir kimse eser sahibi addolunsun.

2. Tescil edilmiş
eserlerde

Madde 12 — Maarif Vekilliği nezdinde tutulacak sicilli mahsusa, ismi kaydedilmiş olan kimse, aksi sabit oluncaya kadar, eser sahibi addolunur.

2527 numaralı Basma, Yazı ve Resimleri Derleme Kanununa göre Maarif Vekilliğine tevdi mecburi olan eserler, sahibinin hakiki ismini veya bu makamda umumca maruf müstear ismini muhtevi iseler, resen sicile kayd olunur.

2527 numaralı kanuna göre tevdi mecburi olmayan fikri eserlerin sahipleri ile eserlerini umumca maruf olmayan müstear bir isim veya bir alâmetle yahut isimsiz olarak neşreden veya ettiren kimseler, bunları sicile kaydettirebilirler.

Tescil olunacak hususatın sıhhati tahkik olunmaz.

Herkes sicil münderecatını tetkik ve bunların suretini talep edebilir.

Sicil teşkilâtı, sicil muamelesine müteallik hükümler, kaydolunacak hususat ve alınacak resimler bir nizamname ile tayin olunur.

3. Anonim eserlerde

Madde 13 — 11 ve 12 nci maddelere tevfikan, neşredilmiş olan bir eser sahibi taayyün etmedikçe, neşreden, ve o da musarrah değilse, çoğaltan, eser

sahibine ait hak ve salâhiyetleri kendi namına istimal etmeğe salâhiyettardır.

Bu salâhiyet 11 inci maddenin ikinci fıkrasındaki karine ile eser sahibi taayyün etmeyen hallerde, konferansı verene veya temsili icra ettirene aittir.

Bu maddeye göre salâhiyettar şahıslarla asıl hak sahipleri arasındaki münasebetlere, hilâfı kararlaştırılmamışsa, Borçlar Kanununun 388 inci maddesinin 3 üncü fıkrası müstesna, âdi vekâlete müteallik hükümler tatbik olunur.

Üçüncü Bölüm

FİKRÎ HAKLAR

I. Eser sahibinin hakları

A) Umumi olarak

Madde 14 — Fikrî eserler üzerinde sahiplerinin maddî ve manevî menfaatleri bu kanun dairesinde himaye görür.

Eser sahibine tanınan hak ve salâhiyetler eserin tamamına ve parçalarına şamildir.

B) Manevî haklar

1. Umuma arz salâhiyeti

Madde 15 — Bir eserin umuma arzedilip edilmemesini, hususile neşir tarzını, münhasıran eser sahibi tayin eder.

Tamamı veya esaslı bir kısmı alenileşmemiş olan yahut ana hatları her hangi bir suretle henüz umuma tanıtılmayan bir eserin muhtevası hakkında malûmat vermek salâhiyeti, münhasıran sahibine aittir.

Eserin umuma arzedilmesi keyfiyeti, sahibinin şeref ve haysiyetini haleldar edecek mahiyette ise, eser sâhibi, başkasına salâhiyet vermiş olsa bile, eserin gerek aslının ve gerek işlenmiş şeklinin umuma tanıtılmasını menedebilir. Bu haktan mukavele ile ferâğat hükümsüzdür. Diğer tarafın tazminat hakkı mahfuzdur.

2. İsmi zikri salâhiyeti

Madde 16 — Eseri, sahibinin hakiki veya müstear ismi ile yahut isimsiz olarak, umuma arzetme hususunu tesbit salâhiyeti münhasıran sahibine aittir.

Bir işleme veya artistik bir eserden çoğaltma ile elde edilen kopyalar üzerindeki isim ve alâmetlerin asıl eser zehabını uyandıracak şekilde vazedilmesi caiz değildir.

Bir eserin kimin tarafından vücade getirildiği ihtilâflı ise, yahut her hangi bir kimse eserin sahibi olduğunu iddia ederse, hakiki sahibi, hakkının tesbitini hâkimden isteyebilir.

Eser tescil edilmiş ise, mahkeme, ilâmın bir suretini, sicildeki kaydın tashihi için re'sen Maarif Vekilliğine gönderir.

3. Eserde deęiştir-
meler yapmak salâ-
hiyeti

Madde 17 — Eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin isminde kısaltmalar, ilâveler ve sair değiştirmeler yapılamaz.

Kanun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işliyen, umuma arz veya neşreden kimse, mutat olan veya işin mahiyeti icabı zarurî görülen değiştirmeleri, eser sahibinin hususî bir izni olmaksızın icra edebilir.

Eser sahibi kayıtsız ve şartsız olarak izin vermiş olsa bile şeref ve şöhretini haleldar eden her türlü değiştirmelere muhalefet hakkını muhafaza eder. Bu haktan mukavele ile ferâğat hükümsüzdür.

4. Eser sahibinin
zilyet ve malike
karşı hakları

Madde 18 — Çoğaltma veya işleme için zarurî ise, aslın zilyedi, eseri hak sahibinin emrine tahsis etmeğe mecburdur. Hak sahibi eserin kendisine tevdiini talep edemez.

17 nci maddenin 3 üncü fıkrası hükmü mahfuz kalmak şartile bir eserin maliki o eserde kanun dairesinde dilediği gibi tasarruf edebilir.

3. Dava salâhiyeti

Madde 19 — Mali hakların devam müddeti hitam bulmuş olsa da, eser sahibi yaşadığı ve hükmi şahıs ise devam ettiği müddetce 12 nci maddenin 3 üncü fıkrasile 15 ilâ 17 nci maddeler mucibince haiz olduğu hakları istimal edebilir. Mümreyyiz bulunan küçüklerle mahcurlar bu hakları kullanmakta kanunî mümessillerinin rızasına muhtaç değildirler.

Eser sahibi 15 ve 16 ncı maddelerin 1 inci fıkralarıyla kendisine bahşedilen salâhiyetlerin istimal tarzını tesbit yahut bu hususta her hangi bir kimseyi tevkil etmemiş ise, ölümünden sonra bu salâhiyetlerin istimali, vasiyeti tenfis memuruna, tayin edilmiş ise mansup mirasçılara, bunlar da yoksa çocuklarına ve eşine aittir.

Eser sahibinin ölümünden sonra, 2 nci fıkrada sayılan şahıslar, eser sahibine 12, 15, 16 ve 17 nci maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları, malî hakların devamı müddetince ve her halde eser sahibinin ölümünden itibaren 30 sene zarfında kendi namlarına kullanabilirler.

Eser sahibi veya 2 nci ve 3 üncü fıkralara göre salâhiyettar şahıslar, salâhiyetlerinden istifade etmezlerse, eser sahibinden veya halefinden malî bir hak iktisap eden kimse, haklı bir menfaati bulunduğunu isbat şartıyla, eser sahibine 12, 15, 16 ve 17 nci maddelerin 3 üncü fıkralarında tanınan hakları kendi namına kullanabilir.

Salâhiyettar şahıslar birden fazla olup müdahale hususunda ittifak edemezlerse, ihtilâfı sulh mahkemesi eser sahibinin muhtemel arzusuna en uygun bir şekilde halleder.

Yukarıda zikredilen salâhiyettar şahıslar yoksa veya salâhiyetlerinden istifade etmezlerse, yahut 3 üncü fıkrada tayin edilen müddetler hitam bulmuşsa, eser memleketin kültürü bakımından umumî bir ehemmiyeti haiz olduğu takdirde Maarif Vekilliği, eser sahibine 15, 16 ve 17 nci maddelerin 3 üncü fıkralarında tanınan hakları kendi namına kullanabilir.

C) Mali haklar
1. Umumi olarak

Madde 20 — Henüz alenileşmemiş bir eserden, her ne şekil ve tarzda olursa olsun istifade hakkı, münhasıran sahibine aittir. Alenileşmiş bir eserin sahibi, ancak bu kanunun kendisine sarîh olarak bahşettiği malî haklardan istifade eder. Malî haklar birbirinden müstakildir. Bunlardan birinin tasarruf ve istimali diğerine tesir etmez.

Bir işlemenin sahibi, kendine bu sıfatla tanınan malî hakları, ancak asıl eser sahibinin bahsettiği nisbette kullanabilir.

2. Muhtelif neveleri
a) İşleme hakkı

Madde 21 — Bir eseri işleme hakkı sahibine aittir.

b) Çoğaltma hakkı

Madde 22 — Asıl veya işlemleri çoğaltma hakkı, sahibine aittir. Bir eserin seda ve resim nakline yarayan plâk, filim gibi mekanik vasıtalar alınması da çoğaltma sayılır. Aynı kaide kabartma ve delikli kalıplar ve buna mümasil diğer vasıtalar hakkında da caridir.

Çoğaltma hakkı, artistik eserlere müteallik plân ve krokilerin, bunları yapanlar tarafından icra ve tatbiki salâhiyetini de ihtiva eder.

c) Yayma hakkı

Madde 23 — Çoğaltılmış nüshaların satışı arzı, tedavüle vaz'ı veya diğer suretlerle yayımı eser sahibine aittir.

Ecnebi bir memlekette çoğaltılmış nüshaların Türkiyeye ithali de yayma addolunur.

Hak sahibi, muayyen nüshaları, mülkiyeti naklederek tedavüle vaz ettikten sonra, bunların yayımı eser sahibine tanınan yayma hakkını ihlâl etmez.

d) Temsil hakkı

Madde 24 — Fikrî eserlerin asıl veya işlemlerinin bilâvasıta veya seda ve resim nakline yarayan âletlerle umumî mahallerde okunması, çalınması, oynanması ve gösterilmesi («temsil») eser sahibine aittir.

Temsilin umuma arzedilmek üzere vuku bulduğu mahalden başka bir yere oparlör veya buna benzer teknik tesisatla nakli salâhiyeti de eser sahibine aittir.

e) Radyo ile yayma hakkı

Madde 25 — Asıl veya işlemleri radyo veya buna benzer bir vasıta ile yayma hakkı ve yayılan eserleri umumî mahallerde oparlör veya buna benzer diğer teknik tesisatla nakil hakkı eser sahibine aittir.

3. Müddetler

a) Umumi olarak

Madde 26—Eser sahibine tanınan malî haklar zamanla mukayyettir. 45 ve 46 ncı maddelerdeki haller haricinde himaye müddetinin mürurundan sonra herkes, eser sahibine tanınan malî haklardan istifade edebilir.

Bir eserin aslına ve işlemelerine tanınan müddetler birbirinden müstakildir. Bu hüküm 9 uncu maddenin 1 inci fıkrasındaki eserler hakkında da caridir.

Himaye müddeti eserin alenileşmesinden («aleniyet tarihi») evvel cereyana başlamaz.

Cüz cüz neşredilen eserlerde son cüzün neşredildiği tarih eserin «aleniyet tarihi» sayılır. Fasıla ile neşredilen müteaddit ciltlerden mürekkep eserler, belleten ve risalelerden her biri, aleniyet tarihi bakımından müstakil bir eser addolunur.

Aleniyet tarihinden itibaren cereyana başlayan müddetlerin hesabında, eserin ilk defa alenileştiği veya 3 üncü fıkraya göre neşredilmiş addolunduğu senenin 31 kânunuevveli «aleniyet tarihi» sayılır. Hilâfı sabit olmadıkça sicildeki aleniyet tarihine itibar olunur.

Eser sahibinin ölümünden itibaren cereyana başlayan müddetlerin hesabında, eser sahibinin vefat ettiği senenin 31 kânunuevveli başlangıç sayılır. 10 uncu maddenin birinci fıkrasında zikredilen hallerde müddet, müşterek eser sahiplerinden son sağ kalanın ölüm tarihinden itibaren cereyana başlar.

b) Normal müddet

Madde 27 — Himaye müddeti eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 30 sene devam eder.

Sahibinin ölümünden sonra alenileşen eserlerde himaye müddeti, aleniyet tarihinden itibaren 30 senedir.

13 üncü maddenin birinci fıkrasındaki hallerde, himaye müddeti eserin aleniyet tarihinden itibaren 30 senedir; meğer ki eser sahibi bu müddetin hitamından evvel ismini sicile kayd ettirmiş olsun.

Eser sahibi hükmi bir şahıs ise, himaye müddeti eserin aleniyet tarihinden itibaren 40 senedir.

c) Türkçeye tercüm hususunda müddet

Madde 28 — Lisanla ifade olunan ilmi ve edebî bir eser, ilk defa Türkçeden başka bir lisanda neşredilmiş olup, neşir tarihinden itibaren 10 sene zarfında eser sahibi veya onun müsaadesi ile başka bir kimse tarafından bu eserin Türkçe tercümesi neşredilmemiş ise, 10 senenin geçmesiyle Türkçeye tercüme hakkı sakıt olur.

Bu hüküm diğer işlemler hakkında tatbik olunmaz.

d) Sinematografik eserlerde müddet

Madde 29 — Sinematografik eserlerde müddet, aleniyet tarihinden itibaren 30 senedir.

II. Amme menfaati
I. Amme intizamı

Madde 30 — Eser sahibine tanınan hak ve salâhiyetler, eserin isbat maksadile mahkeme ve diğer resmî makamlar huzurunda ve aleltilâk zabıta ve ceza işlerinde istimaline mani değildir. Kezalik fotoğraflar, umumî emniyet mülâhazası veya adli maksatlar için, sahibinin rızası alınmaksızın, resmî makamlar veya bunların emrile başkaları tarafından her şekilde çoğaltılabilir yayılabilir.

Eserin yayımını, temsilini, teşhirini veya sair şekillerde istimalini meneden, yahut müsaade ve kontrole tâbi tutan âmme hukuku hükümleri mahfuzdur.

2. Umumî menfaat mülâhazası ile tanınan salâhiyetler
a) Kanunlar ve saire

Madde 31 — Resmen neşr veya ilân olunan kanun, nizamname, talimatname, tebliğ, tamim ve kazaî kararların çoğaltılması, yayılması, işlenmesi ve her hangi diğer bir suretle bunlardan istifade serbesttir.

Matbuat Kanununun 45 inci maddesi mahfuzdur.

b) Nutuklar

Madde 32 — Büyük Millet Meclisinde ve diğer resmî meclis ve kongrelerde, mahkemelerde, umumî toplantılarda irad olunan nutukların haber ve malûmat verme maksadile çoğaltılması, umumî mahallerde okunması veya radyo vasıtasıyla ve sair surette yayımı serbesttir.

Hâdisenin mahiyeti ve vaziyetin icabı iktiza ettirmedeği hallerde, nutuk sahibinin ismi zikredilmeyebilir.

Bu nutukları birinci fıkrada zikredilenden başka bir maksatla çoğaltma ve yayma hakkı sahibine aittir.

c) Temsil serbestisi

Madde 33 — Neşredilmiş bir eserin; umumî mahallerde, münhasıran talim ve terbiye maksadile veya intifa kasdı olmaksızın meccanen «temsili» serbesttir.

Aynı kaide safî hasılatı münhasıran hayır gayelerine tahsis edilen müsamereler hakkında da caRIDIR.

Bununla beraber eser sahibinin adı ile eserin ismini mutata şekilde zikretmek icabeder.

d) Talim ve terbiye için seçme ve toplama eserler

Madde 34 — Neşredilmiş musiki, ilmî ve edebî eserlerden ve alenileşmiş artistik eserlerden maksadın haklı göstereceği bir nisbet dahilinde iktibaslar yapılmak suretile, hal ve vaziyetinden talim ve terbiye gayesine tahsis edildiği anlaşılan seçme ve toplama eserler vücade getirilmesi caizdir. İkinci maddenin birinci fıkrasının 3 numaralı bendinde ve 4 üncü maddenin birinci fıkrasının 1 ve 5 numaralı bendlerinde gösterilen neviden eserler, ancak ihtiva ettiği hususata aydınlatmak üzere iktibas edilebilir.

Birinci fıkra hükümleri Maarif Vekilliği tarafından tertip edilmek şartile, talim ve tedris maksadına hizmet eden radyo yayımları için de caRIDIR.

Bütün bu hallerde eser ve eser sahibinin ismi mutata şekilde zikredilmek icabeder.

e) İktibas

Madde 35 — Bir eserden, aşağıdaki hallerde yapılan iktibaslar caizdir:

1. Alenileşmiş bir eserin bazı cümle ve fıkralarını, müstakil ilmî ve edebî bir esere almak.

2. Neşredilmiş bir bestenin bazı parçalarını müstakil bir musiki esere almak.

3. Alenileşmiş artistik eserleri ve neşredilmiş diğer eserleri maksadın haklı göstereceği bir nisbet dahilinde münderecatını aydınlatmak maksadile ilmî bir esere koymak.

4. Alenileşmiş artistik eserleri, ilmî konferans

veya derslerde, mevzuu aydınlatmak için projeksiyon ve buna benzer tesisatla göstermek.

İktibasın belli olacak şekilde yapılması lâzımdır. İlmî eserlerde nakil hususunda kullanılan eserin ismile sahibinin adından başka cümle veya fıkranın alındığı sahife mutat şekilde zikredilmelidir.

f) Gazete mündericatı

Madde 36 — Matbuat veya radyo tarafından umuma yayılmış bulunan günlük havadisler ve haberler serbestçe iktibas olunabilir.

Bir gazete veya mecmuanın hususî bir fedakârlık ihtiyarile elde ettiği haberlerle radyo idarelerinin ve hususî ajansların havadisleri, sahiplerinin müsaadesi alınmadıkça 24 saat geçmeden başkaları tarafından neşredilemez.

Gazete veya mecmualarda çıkan içtimâî, siyasi veya dinî günlük meselelere müteallik makalelerin iktibas hakkı sarahaten mahfuz tutulmamışsa aynen veya işlenmiş şekilde diğer gazete ve mecmualar tarafından alınması ve radyo vasıtasile veya diğer bir suretle yayımı serbesttir.

Bütün bu hallerde, iktibas edilen gazete, mecmua veya ajansın ve eğer bunlar da başka bir menbadan alınmışlarsa, o kaynağın ismi tarih ve numarasından başka makale sahiplerinin ismi, müstear ismi veya alâmeti zikredilmek icabeder.

g) Reportaj

Madde 37 — Günlük hâdiselere bağlı olarak fikrî eserlerden bazı parçaların da havadis kabilinden resim veya seda nakline yarayan vasıtalara alınması caizdir. Bu şekilde alınmış parçaların çoğaltılması, umuma gösterilmesi, çalınması ve radyo ile yayımı serbesttir.

Alerileşmiş ilmi ve edebî eserlerden bazı parçaların havadis çerçevesini aşmamak şartile radyo vasıtasile yayımı caizdir.

3. Hususî menfaat mülahazasıle tanınan salâhiyetler

a) Şahsen kullanma

Madde 38 — Sinematoğrafik olanlar müstesna bilumum fikrî eserlerin neşir veya kâr maksadı güdülmeksizin şahsen kullanmağa mahsus mahdut nüshalara münhasır kalmak şartile, çoğaltılması caizdir.

İlmî, edebî ve musiki eserlerin muayyen ve mahdud parçalara münhasır kalmak şartile, ivaz mukabilinde çoğaltılması da caizdir. Çoğaltmayı iş edinen bir kimse bunu ancak sipariş üzerine el yazısı veya yazı makinesile yapabilir.

Artistik eserlere müteallik plân ve krokileri icra ve tatbik ve mimarî bir eseri takliden inşa ancak eser sahibinin müsaadesile caizdir.

Herkes birinci ve ikinci fıkradaki şartlar altında musiki, ilmî veya edebî bir eseri işleyebildiği gibi başkasına da işletebilir.

Nüshalar üzerinde bir kayıtla men edilmiş olmadıkça neşredilmiş bir eserin ücret mukabilinde kiralanması caizdir.

b) Bestekârlara tanınan hak

Madde 39 — Musiki eserlerin sahibi neşredilmiş edebî bir eserin bazı parçalarını yahut küçük şiirleri sahibinin müsaadesini almaksızın, bestelerile birlikte çoğaltmak, yaymak, umumî mahallerde temsil etmek ve radyo vasıtasile yaymak salâhiyetini haizdir.

Mahiyetleri itibarile bestelenmeğe mahsus edebî eserler ve evvelce bestelenmiş olup tekrar bestelenmesi menedilen güfteler hakkında birinci fıkra hükümleri tatbik edilmez.

Birinci fıkrada zikredilen güftelerin; konser programlarına derci, radyo idaresi tarafından yayımı münasebetile meccanen tevzii ve plâkların üstünde veya bunlara ilâve olarak tabedilmiş bulunması hallerinde, musiki eserlerden ayrı olarak çoğaltılıp yayılması caizdir.

Bu imkânlardan istifade eden kimseler, edebî eserin ve sahibinin ismini mutad şekilde bildirmeğe mecburdur.

c) Kopya ve teşhir

Madde 40 — Temelli kalmak üzere umumî yollar, caddeler ve meydanlara konulan artistik eserleri; resim, grafik, fotoğraf ve saire ile çoğaltma, yayma, umumî mahallerde projeksiyonla gösterme, radyo ve benzeri vasıtalarla yayma caizdir. Bu sa-

lâhiyet mimarî eserlerde yalnız dış şekle münhasırdır.

Eser üzerinde sahibinin kaydı ile sarahaten men edilmiş olmadıkça; artistik eserlerin, malikleri veya bunların muvaffakiyetile başkaları tarafından umumî mahallerde teşhiri caizdir.

Müzayede ile satılacak eserler umuma teşhir olunabilir. Umumi mahallerde teşhir edilen veya alenî müzayedeye konulan bir eseri, sergi veya müzayedeyi tertip eden kimseler tarafından bu maksatlarla çıkarılacak katalog veya buna benzer matbualar vasıtasile çoğaltma ve yayma caizdir.

Bu hallerde, aksine teessüs etmiş âdet yoksa, eser sahibinin zikrinden vaz geçilebilir.

d) Plâkların alınması

Madde 41 — Seda nakline yarayan vasıtalara, eser sahibinin müsaadesile alınmış olan musiki, ilmi ve edebî eserlerin umumî mahallerde alınması caizdir.

4. Hükümete bahşedilen salâhiyetler
a) Radyo

Madde 42 — Bir nizamname ile, radyo idaresi, neşredilmiş bilumum fikrî eserleri sahibinin müsaadesini almaksızın radyo ile yaymağa mezun kılınabilir. Mezkûr mezuniyet radyo idaresine, yayılan eserlerin umumî mahallerde operatör veya buna benzer teknik tesisat ile nakline ruhsat vermek hakkını da bahşeder.

Nizamnamede, radyo idaresi tarafından hak sahiplerine verilecek ücretlerin bir tarifesi tesbit olunur. 32, 34, 36, 37 ve 39 uncu maddelerle yayımı esasen serbest bırakılan hususata bir ücret verilmez.

Nizamname, tarifeye göre icap eden tediyaatın, hak sahipleri yerine muayyen bir meslekî teşekküle yapılması da tayin olunabilir.

Nizamname hükümleri bu kanunun 16, 17 ve 19 uncu maddelerine aykırı olamaz.

b) Plâkların imali

Madde 43 — Bir nizamname ile; Türkiyede seda nakline yarayan vasıtaları imal eden müesseselere, hak sahiplerine münasip bir bedel ödemek şartile.

neşredilmiş musiki eserleri, sahiplerinin müsaadesi istihsal edilmeksizin mezkûr vasıtalara alma salâhiyeti verilebilir.

42 nci maddenin 2 ilâ 4 üncü fıkraları kıyasen tatbik olunur.

c) Mesleki teşekkül

Madde 44 — Bir nizamname ile, eser sahiplerine kanunen tanınan salâhiyetleri kullanmak ve hakları korumak maksadile mesleki birlikler kurulabilir.

d) Devlet inhisarı

Madde 45 — Himaye müddetinin sona ermesinden bir sene evvel Resmî Gazetede neşredilecek bir kararname ile, memleket kültürü için ehemmiyeti haiz bir eser üzerindeki malî haklardan himaye müddetinin bitmesinden sonraki istifade salâhiyeti, münhasıran Devlete veya Devletçe tesbit edilen bir müesseseye bırakılabilir.

Kararnamede:

1. Eser ve sahibinin ismi,
2. İnhisarın hangi makam veya müesseseye verildiği ve bir zamanla mukayyet olup olmadığı,
3. Safi kârın hangi kültürel gayelere tahsis edileceği yazılır.

Yukarıki hükümler; çoğaltma ve yayımı, sahibi tarafından sarahaten menedilmemişse, umumî kütüphane, müze ve buna benzer sair müesseselerde mahfuz olan henüz neşredilmemiş eserlere de tatbik olunur.

Kararname hükümleri bu kanunun 16, 17 ve 19 uncu maddelerine aykırı olamaz.

e) İstimval

Madde 46 — Bir kararname ile; memleket kültürü için ehemmiyeti haiz bir eser üzerindeki malî haklardan istifade salâhiyeti, himaye müddetinin bitmesinden önce hak sahiplerine münasip bir bedel ödemek suretile Devletçe istimval olunabilir.

Bu hususta bir karar verilebilmesi için; eserin Türkiyede veya Türkler tarafından Türkiye haricinde neşredilmiş olması ve aynı zamanda eser nüshalarının iki senedenberi tükenmiş ve hak sahibinin münasip bir müddet içerisinde yenisini neşrettireceği gayri muhtemel bulunması lâzımdır.

İstimval kararnamesinde:

1. Eser ve sahibinin ismi,
2. Müktesep hakları ihlâl edilen şahıslara ödenecek bedel,
3. İstimval olunan mali hakları kullanacak makam veya müessese,
4. Verilen bedelin itfasından sonra elde edilecek safi kârın hangi kültürel gayelere tahsis edileceği yazılır.

Kararname hükümleri bu kanunun 16, 17 ve 19 uncu maddelerine aykırı olamaz.

Dördüncü Bölüm

MUAMELE VE TASARRUFLAR

Birinci kısım

Umumi hükümler

I. Miras

1. Umumi olarak

Madde 47 — Bu kanunun tanıdığı mali haklar miras yolu ile intikal eder.

2. Müsterek eser sahibinin ölümü

Madde 48 — Eseri birlikte vücade getirenlerden biri, eserin tamamlanmasından yahut alenileşmesinden evvel ölürse, hissesi diğerleri arasında taksime uğrar. Bunlar ölenin mirasçılara münasip bir bedel tediye etmekle mükelleftirler. Miktar üzerinde uzlaşılmazsa, bunu hâkim tayin eder.

Eseri birlikte vücade getirenlerden biri eserin alenileşmesinden sonra ölürse, diğerleri ölenin mirasçıları ile birliği devam ettirip ettirmemekte muhayyerdir.

Devama karar vermeleri halinde sağ kalan eser sahipleri mirasçılardan birliğe karşı haklarının istimali hususunda müsterek bir mümessil tayinini talep edebilirler.

Devama karar verilmediği takdirde 1 inci fıkraya hükümleri tatbik olunur.

3. Mirasçıların taaddüdü

Madde 49 — Eser sahibinin terekesinde bu kanunun tanıdığı mali haklar mevcutsa; muris hilâfını ölüme bağlı bir tasarrufla tayin etmiş olmadıkça,

ölümünden itibaren üç sene geçmeden terekenin bu kısmının taksimi istenemez. Mirasçılar ittifakla taksime karar verebilirler.

Kanunu Medeninin 581 inci maddesine tevfikân taksimin icrasına kadar bir mümessil tayin edilmişse; mümessil, eserin yeni bir tab'ı, tercümesi veya diğer bir işlemesi yahut radyo ile yayımı mevzuu-bahsolduğu ahvalde mirasçıların kararını istihsale mecburdur.

4. Ölüme bağlı tasarruflar

Madde 50 — Malî haklar üzerinde ölüme bağlı bir tasarruf da bulunabilir.

II. Ferağat

Madde 51 — Eser sahibi yahut mirasçıları; kendilerine kanunen tanınan malî haklardan, evvelce vaki tasarruflarını ihlâl etmemek şartile, resmî bir senetle ferağat edebilirler.

Ferağat senedinin Maarif Vekilliğindeki sicile kaydı, himaye müddetinin bitmesi halindeki hukukî neticeleri doğurur.

III. Haciz ve rehin
1. Caiz olmayan haller

Madde 52 — 1. Eser sahibinin veya mirasçılardan birinin mülkiyeti altında bulunan henüz alenileşmemiş bir eserin müsvedde ve asılları;

2. (1) numaralı bentte zikredilen eserler üzerindeki malî haklar;

3. Alenileşmiş bir esere ait işleme ve çoğaltma hakkı;

4. Eser sahibinin, malî haklara dair hukukî muamelelerden doğan nakitten gayri talepleri, kanunî veya akdî bir rehin hakkının, cebri icranın veya hapis hakkının mevzuu olamaz.

İcra ve İflâs Kanununun 24 ve 30 uncu maddeleri mahfuzdur.

Birinci fıkranın 2 ve 3 numaralı bendleri sinematografik eserlere tatbik edilmez.

2. Caiz olan haller

Madde 53 — 1. Hak sahibinin muvafakatile alenileşmiş bir eserin müsvedde veya aslı,

2. Neşredilmiş bir eserin çoğaltılmış nüshaları,

3. Alenileşmiş bir eserin yayma, temsil ve radyo ile yayma hakları,

4. Alenileşmiş olsun veya olmasın sinematografik bir eser üzerindeki bilûmum mali haklar,

5. Eser sahibinin mali haklara dair hukukî muamelelerden doğan nakdî talepleri aşağıdaki hükümler dairesinde, kanunî veya akdî bir rehin hakkının, cebri icranın yahut hapis hakkının mevzuunu teşkil edebilirler.

Birinci fıkrada sayılan mevzulara dair rehin mukavelesinin muteber olması için tahrirî şekilde yapılması lâzımdır. Mukavelede rehin edilen mevzular münferiden gösterilmelidir.

Artistik eserlere ait kalıplar ve sair çoğaltma vasıtaları birinci fıkranın 3 ve 4 numaralı bentlerinde sayılan mali haklar üzerinde cebri icranın tatbiki için lüzumlu görüldüğü nisbette zilyed olan kimselerden muvakkaten alınabilirler.

Mimari eserler müstesna olmak üzere artistik eserlerin asılları ve eser sahibine yahut mirasçılara ait musiki, ilmi ve edebî eserlerin müsveddeleri, birinci fıkranın 3 numaralı bendinde sayılan mali haklar üzerinde cebri icranın tatbiki için lüzumlu görüldüğü nisbette zilyed olan kimselerden muvakkaten alınabilir.

IV. Hayatta vaki

tasarruflar

1. Asli iktisap

Madde 54 — Eser sahibi veya mirasçuları kanunen tanınan mali hakları zaman, mekân ve muhteva itibarile mahdud veya gayri mahdud, ivazlı veya ivazsız olarak başkalarına devredebilirler.

Mali hakların sadece istimali salâhiyeti de, diğer bir şahsa bırakılabilir (ruhsat).

Mezkûr tasarruflar henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış bir esere taalluk ediyorsa batıldır.

2. Devren iktisap

Madde 55 — Eser sahibi veya mirasçılarında mali bir hak iktisap eden kimse, ancak bunların sarih muvafakatile bu hakkı diğer birine devredebilir.

Eser sahibi veya mirasçılarında mali bir hakkın istimali ruhsatını iktisap etmiş olan bir kimse, ancak bunların sarih muvafakatiyle kullanma salâhiyetini diğer birine devredebilir.

İşleme hakkının devrinde; devren iktisap eden şahıs hakkında da eser sahibi veya mirasçılarının muvafakati şarttır.

3. Akitler

a) Vücade getirilecek eserler

Madde 56 — 54 ve 55 inci maddelerde zikredilen tasarruflara dair akidler, eser akdin inikadı anında henüz vücade getirilmemiş olsa da muteberdir.

Eser sahibinin ilerde vücade getireceği eserlerin tekmiline veya muayyen bir zümresine taallük eden yukardaki tasarruflara dair akidler; âkidlerden her biri tarafından, ihbar tarihinden bir sene sonra hüküm ifade etmek üzere, fesih olunabilir.

Bu kanunda hilâfına sarahat olmadıkça eser tamamlanmadan evvel eser sahibi ölür veya ikmal kabiliyetini zayi eder, yahut kusuru olmaksızın eserin ikmali imkânsız hale gelirse yukardaki tasarruflara ait akidler kendiliğinden münfesih olur. Diğer tarafın iflâs etmesi veya mukavele ile bahşedilen malî hakları kullanmaktan âciz vaziyete düşmesi yahut kusuru olmaksızın istimalin imkânsız hale gelmesi hallerinde de aynı hüküm caridir.

b) Müstakbel istifade imkânları

Madde 57 — Gelecekteki mevzuatın eser sahibine tanınması muhtemel malî hakların devrine veya bunların başkaları tarafından kullanılmasına müteallik akitler batıldır.

Aynı hüküm; gelecekteki mevzuatla malî haklar şümülünün genişletilmesi veya himaye müddetinin uzatılmasından doğacak salâhiyetlerden ferağati yahut bunların devrini muhtevi akidler hakkında da caridir.

4. Şekil

Madde 58 — Bu kanunda hilâfına sarahat yoksa, malî haklara dair akid ve tasarruflar tahrirî şekilde yapılmak lâzımdır.

Tahrirî şekilde yapılmamış olan akit veya tasarruf, taraflarca icra edilir veya icraya başlanırsa, şekil eksikliği dermeyan edilemez.

5. Tekeffül

a) Hakkın mevcut olmaması

Madde 59 — Mevcut olmayan malî bir hakkı yahut bunun istimali «ruhsatını» hüsnüniyetle iktisap eden kimse, sicil kayıtlarına istinad etmiş olsa bile himaye görmez.

Mali bir hakkı başkasına devir veya bunun istimal ruhsatını bahşeden kimse, iktisap edene karşı hakkın mevcudiyetini Borçlar Kanununun 169 ve 171 inci maddeleri hükmünce zâmindir.

Haksız fiillerle sebepsiz mal iktisabından doğan daha geniş talepler mahfuzdur.

b) Salâhiyetin
mevcut olmaması

Madde 60 — Malî bir hakkı yahut bunun istimali «ruhsatını» salâhiyettar olmayan kimseden hüsnüniyetle iktisap eden kimse, sicil kayıtlarına istinad etmiş olsa bile himaye görmez.

Salâhiyeti olmaksızın malî bir hakkı başkasına devir veya bunun istimal «ruhsatını» bahşeden kimse; salâhiyeti bulunmadığına diğer tarafın vâkif olduğunu veya vâkif olması lâzım geldiğini isbat etmedikçe akdin hükümsüz kalmasından doğan zararı tazmin ile mükelleftir. Kusur mevcutsa, hâkim hakkaniyet iktiza ettiği takdirde, daha geniş bir tazminata hükmedebilir.

Haksız fiillerle sebepsiz mal iktisabından doğan daha geniş talepler mahfuzdur.

6. Tefsir kaideleri
a) Şümul hakkında

Madde 61 — Hilâfı kararlaştırılmış olmadıkça, malî hakkın devri veya istimal ruhsatının bahşi eserin tercüme veya sair işlemelerine şamil değildir.

b) Ruhsat hakkında

Madde 62 — Ruhsat, malî hak sahibinin başkalarına da aynı ruhsatı vermesine mâni değilse «basit», yalnız bir şahsa inhisarı halinde «tam» dir.

Hilâfı kanun veya mukaveleden anlaşılmadıkça, her ruhsat basit sayılır.

Basit ruhsatlar hakkında hasılat icarına, tam ruhsatlar hakkında intifa hakkına dair hükümler kıyasen tatbik olunur.

c) Mülkiyetin intihali hakkında

Madde 63 — Asıl veya çoğaltılmış nüshalar üzerindeki mülkiyet hakkının devri, hilâfı kararlaştırılmış olmadıkça, fikrî hakların devrini ihtiva etmez.

Artistik bir eser üzerinde çoğaltma hakkını haiz olan bir kimseden kalıp ve sair çoğaltma vasıtalarının zilyedliğini iktisap eden kimse; hilâfı karar-

laştırılmamışsa, çoğaltma hakkını da iktisap etmiş sayılır.

Sinematografik bir eserin çoğaltılmış nüshaları üzerinde mülkiyet hakkını iktisap eden kimse, ihlâfı kararlaştırılmamışsa temsil hakkını da iktisap etmiş sayılır.

7. Fesih hakkı

Madde 64 — Mali bir hak iktisap veya bir ruhsat istihsal eden kimse; kararlaştırılan müddet dahilinde ve bir müddet tayin edilmemişse, icabı hale göre münasip bir zaman içinde hak ve salâhiyetlerden lâyıkile istifade etmez ve bu yüzden eser sahibinin menfaatleri esaslı surette ihlâl edilirse, eser sahibi akdi feshedebilir.

Mezkûr fesih hakkını kullanmak niyetinde olan eser sahibi, mukavele ile bahşedilen hakların istimali için noter vasıtasıyla diğer tarafa bir mühlet vermeğe mecburdur. Hakkın istimali, iktisap eden kimse için gayri mümkün olur veya tarafından red edilir yahut bir mühlet verilmesinden dolayı eser sahibinin menfaatleri esaslı surette tehlikeye düşecekse bir mehil tayinine lüzum yoktur.

Verilen mühlet neticesiz geçerse veya mehil tayinine lüzum yoksa, noter vasıtasıyla yapılacak ihbar ile akid münfesih olur. İhbarın tebliğinden itibaren iki hafta zarfında dava ikame edilmezse, feshe itiraz olunamaz.

İktisab edenin malî hakkı kullanmamakta kusuru yoksa veya eser sahibinin kusuru daha ağır ise, hakkaniyet iktiza ettiği hallerde münasip bir tazminat istenebilir.

Mezkûr fesih hakkından önceden ferâğat caiz olmadığı gibi bu hakkın dermeyanını beş seneden fazla bir müddet için men eden takyidat da hükümsüzdür.

8. Hakkın eser sahibine avdeti

Madde 65 — Eser sahibi veya mirasçıları malî bir hakkı muayyen bir gayenin istihsali yahut muayyen bir müddet için devretmişlerse; gayenin ortadan kalkması veya müddetin geçmesiyle, mezkûr hak, sahibine avdet eder. Bu hükmün başkasına

devri mukavele ile müsaade edilmemiş olan mali bir hakkı iktisap eden kimsenin ölümü yahut iflâsı halinde carî değildir, meğer ki işin mahiyeti icabı hakkın istimali iktisap edenin şahsına bağlı bulunsun.

Muayyen bir gayenin istihsali veya muayyen bir müddet için bahşedilen ruhsatlar birinci fıkrada sayılan hallerde hitam bulur.

İkinci kısım

Neşir mukavelesi

1. Tarif

1. Umumî olarak

Madde 66 — Neşir mukavelesile eser sahibi veya halefi («neşrettiren») edebî ve ilmî, musiki veya artistik bir eser üzerindeki çoğaltma ve yayma haklarını mukavelenin icabettirdiği genişlikte, neşredene devretmeği; neşreden de eseri kararlaştırılan şekil, cins, usul ve miktarda çoğaltmayı ve çoğaltılmış nüshaları satışa çıkarmayı taahhüd eder.

2. İstisnalar

Madde 67 — Aşağıdaki akidler neşir mukavelesi sayılmaz :

1. Başkası nam ve hesabına fikri bir eseri çoğaltma veya satışa çıkarmayı , yahut bunların her ikisini birden taahhüd;
2. Kendi namına, fakat başkası hesabına fikri bir eseri çoğaltma veya satışa çıkarmayı yahut bunların ikisini birden taahhüd;
3. Üzerinde mali haklar mevcut olmıyan veya nihayete ermiş bulunan bir eseri çoğaltma ve satışa çıkarmayı yahut bunların her ikisini birden taahhüd.

Şu kadar ki bu akidlere çoğaltma mükellefiyeti hakkında 77, 78, 80, 81, 82, 83 üncü maddelerle 88 inci maddenin birinci fıkrasının 1 ve 2 numaralı bendleri ve satışa çıkarma mükellefiyeti hakkında 79 ve 80 inci madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

II. Teşekkül
1. Şekil

Madde 68 — Neşir mukavelesi şekle tabi değildir. Eser akdin inikadı zamanında vücade getirilmemiş veya tamamlanmamış ise, neşir mukavelesi yazılı şekilde yapılmak lâzımdır.

Neşir mukavelesinin mündericacı şahitle isbat olunamaz.

2. İhbar mükellefiyeti

Madde 69 — Neşrettiren, eserin tamamının veya bir kısmının neşirini başka bir kimseye bırakmış yahut eser kendi malûmatı altında her hangi bir suretle umuma arz edilmiş ise, keyfiyetin neşir mukavelesinin akdinden evvel diğer tarafa bildirmesi icabeder.

Neşrettiren buna riayet etmemişse, neşreden mukaveleyi fesih ve mukavelenin hükümsüzlüğünden doğan zararın tazminini talep edebilir.

Haksız fiillerle sebepsiz mal iktisabından doğan daha geniş talepler mahfuzdur.

III. Hükümler
A) Neşrettirenin vecibeleri
1. Çoğaltma ve yayma haklarının devri temlik
a) Umumi olarak

Madde 70 — Neşrettiren; mukavelenin ifası için icabeden müddet ve genişlikte eser üzerindeki çoğaltma ve yayma haklarını neşredene devir veya ruhsat bahşetmeğe borçludur.

Mali hakların bu hududu aşan bir genişlikte neşredene devri veya bu hususta «ruhsat» bahşı, ancak fazla olarak verilen hakların mukavelede münferiden sayılması ve bunların istimalinden doğacak gelirin en aşağı yarısının neşrettirene verilmesi şartıyla muteberdir.

b) Tefsir

Madde 71 — Kanun veya mukaveleden hilâfi anlaşılmadıkça aşağıdaki hükümler tatbik olunur:

1. Çoğaltma ve yayma hakları neşir mukavelesinin çizdiği hudutlar dahilinde neşredene münhasırdır.
2. Çoğaltma hakkı ancak neşredeninin iştiğal ettiği san'at mevzuuna dahil bulunan usul, cins ve şekillere maksurdur. Hususiyle, matbaa yahut resim ve seda nakleden vasitalardan biriyle çoğaltma hakkı, diğeriyle çoğaltma salâhiyetini bahşetmez.

3. Yayma hakkı, ancak neşredenın çoğaltmaya selâhiyettar olduğu nüshalara şamildir.

c) Külliyat ve ayrı ayrı neşir

Madde 72 — Bir kimsenin muhtelif eserlerini ayrı ayrı neşretmek hakkı, bunların bir arada neşri selâhiyetini bahşetmez.

Bir kimsenin tekmil veya aynı neviden eserlerini bir arada neşretmek hakkı külliyata dahil bulunan eserleri ayrı ayrı neşretmek hakkını vermez.

Yukarıki hükümler musikî eserlere ait neşir mukavelelerine tatbik edilmeyip; bunları neşreden, neşir hakkını haiz bulunduğu eserlerden, yayma ve çalma maksadına yarayan her türlü aranjmanlar ve tertipler yapmak veya bunlardan bazı parçaları münferiden neşretmek selâhiyetini haizdir. 17 ve 71 inci madde hükümleri mahfuzdur.

2. Neşrettirenin tasarrufları
a) Umumi olarak

Madde 73 — Neşredenın çoğaltmağa hakkı olduğu nüshalar satılıp bitmedikçe, neşrettiren, eserin ne tamamı ve ne de bir kısmı üzerinde diğer tarafın zararına tasarrufta bulunamayacağı gibi bilhassa usul ve vasita benzerliğinden dolayı neşredenın muhik menfaatlarını haleldar edecek mahiyette diğer çoğaltma imkânlarından istifade edemez.

b) Gazete makalesi

Madde 74 — Mukavele veya halin icabından hilâfı anlaşılmadıkça, gazetelerde çıkan fikrî eserler, neşirlerini müteakip; mecmua, yıllık ve buna benzer diğer mevkut matbualarda veya seçme ve toplama eserlerde çıkanlar neşir tarihinden üç ay sonra sahibi tarafından başka bir suretle çoğaltılıp yayılabilirler.

3. Aslın teslimi
a) Umumi olarak

Madde 75 — Neşrettiren; eserin asıl veya müsveddelerini, çoğaltmayı güç ve masraflı kılmıyacak bir vaziyette neşredene vaktinde vermekle mükelleftir.

Neşrettiren; eserin asıl veya müsveddelerini kararlaştırılan müddet içerisinde ve bir müddet tayin edilmemişse halin icabına göre uygun ve kâfi görülecek bir zaman zarfında neşredene teslim etmemişse, neşreden bu mükellefiyetin ifası için muna-

şip bir mühlet verdikten sonra bunun tesirsiz geçmesi halinde mukaveleyi feshile akdın ifa edilmesinden doğan zararın tazminini talep etmek hakkını haizdir. Neşrettiren asıl veya müsveddeleri teslimine icbar edilemez.

Neşrettirenin zilyed bulunmadığı artistik eserlere müteallik neşir mukavelelerinde, 18 inci maddenin 1 inci fıkrasıyla eser sahibine bahşedilen hakkın devri, aslın teslimi yerine geçer.

Nüshaların çoğaltılması bittikten ve her halde neşir mukavelesi nihayete erdikten sonra, asıl veya müsveddelerin neşrettirene iade edilmesi lâzımdır. Aynı hüküm kalıplar ve buna benzer diğer çoğaltma vasıtaları hakkında da caridir.

b) Eserin ziyat

Madde 76 — Eser, neşredene tevdi edildikten sonra zayı olursa; neşrettirende eserin diğer bir nüshası mevcut olduğu takdirde bunu neşredene vermeğe mecburdur. Böyle bir nüsha bulunmadığı takdirde, eserin kolayca yeniden vücade getirilmesi mümkünse, neşrettiren onu yapıp vermekle mükelleftir.

Neşrettiren her iki halde münasip bir tazminat isteyebilir.

Neşrettiren birinci fıkradaki mükellefiyeti ifa etmediği takdirde 75 inci maddenin ikinci fıkrası hükmü tatbik olunur.

**B) Neşredenın
vecibeleri
1. Çoğaltma
a) Umumi olarak**

Madde 77 — Neşreden, eserde hiç bir surette ilâve, kısaltma ve değiştirme yapmaksızın onu malzeme ve şekil bakımından münasip bir tarzda çoğaltmakla mükelleftir.

Seda ve resim nakline yarayan vasıtalarla çoğaltmada; neşreden, eserde çoğaltma tekniğinin icabettirdiği değişiklikleri yapabilir.

Neşreden; neşrettiren tarafından bildirilen eserin ve sahibinin ismini, her nüsha üzerine, teknik imkânlar dahilinde dercetmekle mükelleftir.

b) Tashih ve ıslah

Madde 78 — Çoğaltma işine, ancak tashih ve provalar neşrettiren tarafından tasvip edildikten sonra, başlanabilir. Neşrettiren, tashih ve prova-

lara, tevdiinden itibaren münasip bir müddet dahilinde itiraz etmez veya bunların düzeltilmesi hususunda talimat vermezse, tasvip etmiş addolunur.

Neşredenin mesuliyetini arttıracak veya menfaatlerini zarara uğratacak mahiyette olmamak şartıyla; eser sahibinin eseri üzerinde değiştirme ve düzeltme hakkı mahfuzdur. Eser sahibi, değiştirme ve düzeltmeleriyle önceden tahmin olunamıyan masraflara sebep olursa, bunları tazmin ile mükelleftir.

Yukarıki hükümler gerek günlük gazetelerde çıkan eserlere ve gerek seda ve resim nakline yaran vasıtalarla çoğaltmağa müteallik neşir mukavelelerine tatbik olunmaz.

2. Sürüm

Madde 79 — Neşreden, eserin sürümünü temin için lüzumlu tedbirler almak ve icabeden reklâmı yapmakla mükelleftir.

Sürümü güçleştirecek yükseklikte olmamak şartıyla, fiyatın tayini neşredenin takdirine bağlıdır.

3. Ademi ifa

Madde 80 — Neşreden, 77 inci madde ile 79 uncu maddenin birinci fıkrasında tayin edilen mükellefiyetleri, kararlaştırılan müddet içerisinde ve bir müddet tesbit edilmemiş ise, halin icabına göre uygun ve kâfi görülecek bir zaman zarfında ifa etmediği takdirde, neşrettiren bu mükellefiyetin ifası için münasip bir mühlet verdikten sonra, bunun tesirsiz geçmesi halinde mukaveleyi fesih ile akdin ifa edilmesinden doğan zararın tazminini talep edebilir.

Bu haktan mukavele ile feragat hükümsüzdür.

4. Çoğaltmanın şimulü a) Nüshalar

Madde 81 — Hilâfı kararlaştırılmamışsa, her tab'in ihtiva edeceği nüsha adedini neşreden tayin eder. Bu miktar, eserin mahiyeti ile mütenasip bir yayımı temin edecek dereceden aşağı ve bin nüshadan yukarı olamaz.

Neşrettiren çoğaltılmış nüshaların adedini kontrola ve bu maksatla neşir ve imal edenin muhaberat ve defterlerini bizzat veya tayin edeceği bir mümessil vasıtasıyla tetkike ve lüzum gördüğü takdir-

de nüshaların her birine imza ve numara koymağa salâhiyettardır. Bu salâhiyetlerden mukavele ile feragat hükümsüzdür.

b) Tabıların adedi

Madde 82 — Mukavelede tabı adedi tasrih edilmemişse, neşreden hakki bir tabı içindir.

Mukavele neşredene birden fazla tabı salâhiyeti vermiş olup ta, neşreden, eserin nüshaları tükenmiş olduğu halde yeniden tab'ı ihmal ediyorsa, neşrettiren yeni bir tabı için neşredene hâkim marifetiyle bir mühlet tayin ettirebilir. Neşreden bu mühlet zarfında mükellefiyetini ifa etmezse hakki sakıt olur.

Neşreden, eser sahibine eserini düzeltme imkânını bahşetmeksizin tekrar neşrine veya tab'ına başlayamaz. 78 inci maddé hükmü kıyassen tatbik olunur.

Talim ve tedris maksadına yarayan eserlerde; neşreden, yeni tab'ın yayılmasından önce, eserin zamanın seviye ve ihtiyacına uyacak surette değiştirilme ve düzeltilmesini neşrettirenden talep edebilir. Neşrettiren makbul bir sebep olmaksızın eseri değiştirme ve düzeltmeden imtina ederse, neşreden, masrafı neşrettirene ait olmak üzere bunu mütehassıslara yaptırabilir. Şu kadar ki keyfiyetin eserde münasip surette zikri lâzımdır.

c) Tab'ın ziyai

Madde 83 — Çoğaltılmış nüshalar, sürümden evvel tamamen veya kısmen kazara zayi olursa, neşreden, neşrettirene ayrıca bir bedel vermeksizin zayi olan nüshaları tekrar çoğaltabilir.

Neşreden; fahiş masraf ihtiyarını mucip olmadıkça, zayi olan nüshaları yeniden çoğaltmakla mükelleftir.

5. Neşrettirenin bedele istihkakı
a) Umumi olarak

Madde 84 — Neşrettirenin bedelden feragat eylediği halin icabından anlaşılmadıkça, bedele istihkakı asıldır.

Eserin asıl veya müsveddeleri neşredene tevdi edildikten sonra, kazaen zayi olsa bile neşreden bedeli ödemekle mükelleftir.

b) Hususî haller

Madde 85 — Bedelin miktarı taraflarca tesbit edilmemişse ehli hibrenin reyî alındıktan sonra hâkim tarafından takdir olunur.

Neşredene eser nüshalarının gayrı mahdut bir şekilde çoğaltılması hakkı bahşedilmişse, neşrettiren perakende satıştan her nüsha başına yüzde hesabıyla bir bedel isteyebilir. İhtilâf halinde yüzdenin tesbiti hâkime aittir.

Neşredenin müteaddit tabı hakkı varsa, birinci tabı için kararlaştırılan bedel ve şartlar, sonraki tablular için de kabul edilmiş sayılır.

Birinci tabı için bedel kararlaştırılmamışsa sonraki tablular hakkında da 84 üncü madde hükmü kıyasen tatbik olunur.

c) Muacceliyet

Madde 86 — Eser tamam olarak neşredilecekse tamamının, cüz cüz neşredilecekse, her cüzün çoğaltılıp satışa çıkarılmasıyla bedel muaccel olur.

Bedelin tediyesi kısmen veya tamamen satışın neticesine bağlanmış ise, neşreden mutat zamanlarda hesap vermek ve bu husustaki vesikaları lüzumunda ibraz etmekle mükelleftir.

6. Bedava nüsha

Madde 87 — Hilâfı kararlaştırılmamışsa neşrettiren mutat miktarda bedava nüsha isteyebilir.

74 üncü maddede sayılan hallerde, ayrı bası, bedava nüsha yerine geçer.

Neşrettiren; mukavele veya kanunla kendisine verilmek icabeden bedava nüshalardan başka, diğer nüshaların da toptan satış fiyatı üzerinden kendisine satılmasını isteyebilir.

IV. Akdın hitamı
1. Hitam sebepleri

Madde 88 — Neşir mukavelesi, kanun veya mukavelenin tesbit ettiği diğer sebeplerden başka, aşağıdaki hallerde hitam bulur.

1. 76 ıncı maddenin 1 inci fıkrasındaki imkânlardan istifade edilmediği takdirde; eserin asıl veya müsveddeleri neşredene tevdi edildikten sonra fakat çoğaltmadan önce zayi olursa ,
2. Eser sahibi, eser tamamlanmadan önce ölür veya ikmal kabiliyetini kaybeder yahut ku-

suru olmaksızın eseri bitirmesine esaslı bir mani çıkarsa,

3. Çoğaltma ve yayma hakları için kanunun tanıdığı müddet sona ererse .

Bir ve iki numaralı bentlerdeki hallerde, hâkim, mukavelenin kısmen veya tamamen devamını mümkün ve hakkaniyete uygun görürse, buna müsaade ve icabeden tedbirlere hükmeder.

2. Fevkalâde hallerde fesih hakkı

Madde 89 — Neşir mukavelesi, kanun veya mukavelenin tesbit ettiği sebeplerden başka, neşreden, satış için icabeden bütün tedbirleri almasına rağmen, eserin sürümü nisbetsiz derecede az olmuşsa veya yayımın devamı eser sahibinin şöhret ve itibarını ağır surette haleldar edecek ise fesholunabilir.

Neşreden, fesih hakkını ancak nüshaların çoğaltılmasından itibaren üç sene geçtikten sonra kullanabilir. Ödenmiş bedeller geri istenemez.

Neşrettiren, fesih hakkını kullanırsa, neşreden akdin feshinden doğan zararını ödemekle mükellef olur.

Neşir mukavelesi birinci fıkrada zikredilen sebeplerle feshedilecek olursa, neşreden, henüz satılmamış olan nüshaların neşrettiren tarafından hurda fiyatıyla satın alınmasını teklife mecburdur. Neşrettiren teklifi kabul etmezse, neşreden bunları hurda olarak satabilir. Kalıp ve buna benzer çoğaltma vasıtaları hakkında da aynı hüküm caridir.

3. Neşredenin iflâsı

Madde 90 — Neşredenin iflâsı halinde iflâsın ilânı anında eserin çoğaltılmasına henüz başlanmamışsa neşir mukavelesi münfesih olur. İflâsın ilânı anında eserin çoğaltılmasına başlanmışsa, neşir mukavelesinden doğan mükellefiyetlerin ifası hususunda teminat vermek şartıyla, masa neşreden yerine geçebilir. Münasip bir müddet içinde kâfi teminat verilmediği takdirde neşrettiren akdi feshedebilir.

Üçüncü Kısım

Temsil Mukavelesi

1. Tarif
Umumi olarak

Madde 91 — Temsil mukavelesiyle eser sahibi veya halefi («temsil ettiren») edebî veya musiki bir eserin temsil hakkını mukavelenin ifası için icabeden genişlikte bir müteşebbise bırakmağı, ve müteşebbis («temsil eden») de eseri kararlaştırılan şekil dahilinde umuma arz etmeğı taahhüt eder.

68 ve 69 uncu madde hükümleri temsil mukavelesine de kıyasen tatbik olunur.

2. İstisnalar

Madde 92 — Aşağıdaki akitler temsil mukavelesi sayılmaz:

1. Başkası nam ve hesabına yahut kendi namına fakat başkası hesabına bir eserin temsilini taahhüt;
2. Üzerinde malî haklar mevcut olmıyan veya nihayete ermiş bulunan bir eserin temsilini taahhüt;
3. Bir mükellefiyet altına girmeksizin bir eserin temsil hakkını iktisap.

Şu kadar ki bu akitlere 93 üncü maddenin 3 ve 4 üncü fıkraları ile 94 üncü madde hükmü kıyasen tatbik olunur.

II. Temsil ettirenin
vecibeleri

Madde 93 — Temsil ettiren, mukavelenin ifası için icabeden müddet ve genişlikte temsil edene ruhsat vermeye borçludur.

Hilâfı kararlaştırılmamışsa, temsil ettiren, aynı temsil ruhsatını başka bir kimseye verebilir.

Hilâfı anlaşılmadıkça, temsil ruhsatı temsil edenin iştigal ettiği sanat nevine maksurdur.

Eser henüz neşredilmemişse, temsil ettiren eserin asıl veya müsveddelerini mukavelenin devamı müddetince temsil edene tevdie borçludur.

75 inci maddenin 2 ve 4 üncü fıkralarıyla 76 ncı madde hükmü temsil mukavelelerine de kıyasen tatbik olunur.

III. Temsil edenin vecibeleri

1. Umumi olarak

Madde 94 — Temsil eden, eseri şekil ve dekor bakımından münasip bir tarzda temsile mecbur olup eserde ancak eser sahibinin muvafakat ettiği veya hüsnü niyet kaidelerine göre muvafakattan imtina edemeyeceği kısaltma, ilâve ve buna benzer değişiklikleri yapabilir.

Temsil eden, temsil için lüzumu olan reklâmları yapmağa ve bunlarda eserin ismini ve eser sahibinin, mütercim veya işliyenin soy ve öz adlarını mutat şekilde zikre mecburdur.

Temsil mukavelesinde, oynayacak aktörler tayin edilmiş ise, temsil eden ancak muhik bir sebep olduğu hallerde bunları değiştirebilir.

Eser sahibi, eserin provalarına iştirak ve temsile nezaret edebilir.

2. Temsil adedi

Madde 95 — Mukavelede temsil adedi tayin edilmemiş ise, temsil eden, eseri ancak gördüğü rağbet nisbetinde temsile mecburdur.

Temsil eden mezkûr mükellefiyete muhalif hareket ederse, 80 inci madde hükmü kıyasen tatbik olunur.

3. Bedele istihkak

Madde 96 — Temsil edene, eseri gayrı mahdut miktarda temsile salâhiyet verilmişse, temsil ettiren her temsilin gayrı safi hasılatı üzerinden yüzde hesabıyla bir bedel isteyebilir. İhtilâf halinde yüzde, hâkim tarafından tayin olunur.

84 üncü madde ile 85 inci maddenin birinci fıkrası ve 86 inci maddenin 2 inci fıkrası hükmü temsil mukavelesine de kıyasen tatbik olunur.

IV. Akdın bitimi

Madde 97 — Temsil ettiren,

1. Diğer taraf 94 üncü maddenin 4 üncü fıkrasında zikredilen salâhiyetlerin istimalini güçleştirir veya reddederse,
2. Umumi provada temsilin sanat bakımından lâyıki veçhile yapılamıyacağı açıkça anlaşılırsa,

temsil mukavelesini feshedebilir .

88 inci maddenin birinci fıkrasının iki numaralı bendiyle 89 ve 90 inci madde hükümleri temsil mukavelesine de kıyasen tatbik olunur.

V. Radyo temsil mukavelesi

Madde 98 — Bir eserin radyo ile yayımı hakkında eser sahibi veya halefi ile radyo idaresi arasında akdedilen mukavelelere, 84 üncü madde, 85 inci maddenin 1 inci fıkrası, 88 inci maddenin birinci fıkrasının 2 numaralı bendi, 91, 92, 93 üncü maddelerle 94 üncü maddenin 1 ve 2 inci fıkra hükümleri kıyasen tatbik olunur.

Mukaveleden hilâfı anlaşılmadıkça, radyo idaresi eseri bir defadan fazla yayamaz.

Mukavelede aksine sarahat yoksa, yayım hakkı 25 inci maddedeki hudut dahilinde devredilmiş sayılır.

Yukarıki hükümler 42 inci maddedeki hallerde de kıyasen tatbik olunur.

VI. Sinematografik eserlerin gösterilmesi hakkındaki mukaveleler

Madde 90 — Sinematografik eserlerin umumî mahallerde gösterilmesine müteallik mukavelelere, bu kısım ahkâmı tatbik olunmaz.

Bu kanunun koyduğu umumî hükümler müstesna, hilâfı bir mukavele ile kararlaştırılmamış ise, tarafların hak ve borçları hakkında

1. Gösterme hakkının gayrı mahdut bir zaman veya miktar için verilmiş olması halinde beyi akdi hükümleri,
2. Mahdut bir zaman veya miktar için verilmiş olması halinde, hasılat icarı hükümleri tatbik olunur

Dördüncü Kısım

İşleme Mukavelesi

I. Tarif
1. Umumi olarak

Madde 100 — İşleme mukavelesiyle, eser sahibi veya halefi, fikri bir eser üzerindeki işleme hakkını, mukavelenin ifası için icabeden genişlikte işleyene devretmeyi, diğer taraf ta eseri kararlaştırılan şekilde işlemeyi taahhüt eder.

68 ve 69 uncu madde hükümleri işleme mukavelesine de kıyasen tatbik olunur.

2. İstisnalar

Madde 101 — Aşağıdaki akitler işleme mukavelesi sayılmaz:

1. Bir kimsenin başkası nam ve hesabına bir eseri işlemeyi taahhüt etmesi,
2. Bir kimsenin, üzerinde malî haklar mevcut olmıyan veya nihayete ermiş bulunan bir eseri işlemeyi deruhte etmesi,
3. Bir kimsenin mükellefiyet altına girmeksizin, bir eseri işleme salâhiyetini iktisap etmesi,

Birinci fıkrada sayılan akitlere 103 üncü maddenin birinci fıkrası, 104, 105, 106 ıncı maddelerle 109 uncu maddenin birinci fıkrasının 1-3 numaralı bent hükümleri kıyasen tatbik olunur.

II. Eser sahibinin vecibeleri

1. Umumi olarak

Madde 102 — Eser sahibi veya halef, işliylene mukavelenin ifası için icabeden genişlikte, eseri işleme hakkını vermekle mükelleftir.

Eser henüz neşredilmemiş ise, eser sahibi müsvedde veya aslı, işleme maksadiyle işliylene bırakmakla mükelleftir.

75 ve 76 ıncı madde hükümleri işleme mukavelesine de kıyasen tatbik olunur.

2. Tefsir

Madde 103 — Hilâfı kararlaştırılmamışsa:

1. İşleme hakkı, işlemenin yalnız bir nevi ve şekline, ve tercüme halinde yalnız kararlaştırılan lisana çevrilmeğe münhasırdır.
2. Eser sahibi, aynı işleme ruhsatını başka bir kimseye veremez.
3. Eser sahibi, kanunun işleme üzerinde kendisine tanıdığı çoğaltma, yayma, temsil ve radyo ile yayma haklarını işliylene devretmiş sayılır. Meğer ki işleme ruhsatı ivazsız verilmiş olsun.

III. İşliyenin vecibeleri

1. Umumi olarak

Madde 104 — İşleyen işlemeyi bizzat yapmakla mükelleftir. Şu kadar ki bunu başkasına yaptırmaya mezun veya halin icabına göre mecbur olursa yahut âdet diğer birini kendi yerine ikameye müsait ise, işlemeyi başkasına bırakabilir.

Hilâfına mukavele veya âdet bulunmadıkça işliyen işlemeyi yapabilmek için lâzım olan vasıta, âlet ve edevatı kendi masrafı ile tedarik eder.

2. Değiştirmeler

Madde 105 — İşliyen, eserde, işleme teknik, cins ve maksadının icabettirdiği yahut eser sahibinin müsaade ettiği veya hüsnü niyet kaidelerine göre müsaadeden imtina edemiyeceği değiştirmeleri yapabilir.

İşliyen, işlemenin asıl ve nüshaları üzerinde asıl eser sahibinin ismini kararlaştırılan veya âdet olan şekilde zikretmek ve vücutte getirdiği eserin bir işleme olduğunu ve işlemenin nevini açıkça bildirmekle mükelleftir.

Bu madde hükmü mukavele ile bertaraf edilemez.

3. İhtimam

Madde 106 — İşliyen, işlemeyi ihtimamla yapmaya mecburdur.

Sarfolunan ihtimamın derecesi, işleme nevinin mahiyet itibarile icabettirdiği bilgi ve ihtisas derecesine ve işliyenin eser sahibince bilinen veya bilinmesi gereken istidat ve evsafına göre tayin olunur.

İşliyen, kast veya ihmâl ve dikkatsizlik neticesi, kendisinden beklenen ihtimamı sarfetmezse bu yüzden hâsıl olacak zarardan eser sahibine karşı mesuldür. Meğer ki eser sahibi işlemenin umuma arzedilmesinden önce sarahaten veya zımnen tasvip etmiş olsun.

İki taraftan her birinin, masrafı kendisine ait olmak üzere, işlemenin ehli hibre tarafından tetkikini ve tetkikat neticesinin bir raporla tesbitini diğer taraftan istemeğe hakkı vardır.

Bu madde hükümleri mukavele ile bertaraf edilemez.

4. Ademi İfa

Madde 107 — Eser sahibinin kusuru olmaksızın işliyenin gecikmesi veya sair sebepler yüzünden işlemenin zamanında bitirilmesine imkân görülmiyorsa, eser sahibi, mukavele ile tesbit edilen veya halin icabına göre münasip düşen müddetin geçmesini beklemeden, akdi feshedebilir.

Bu maddedeki haklardan mukavele ile feragat edilemez.

5. Bedele istihkak

Madde 108 — Hilâfı kararlaştırılmamışsa işliyen, aşağıdaki hallerde eser sahibine bir bedel vermekle mükelleftir:

1. Halin icabından eser sahibinin bedelden feragat ettiği anlaşılmıyorsa,
2. Eser sahibi, kanunun, işleme üzerinde kendisine tanıdığı çoğaltma, yayma, temsil ve radyo ile yayma haklarını işliylene devretmiş ise veya kanun hükmünden devrettiği anlaşılıyorsa.

İhtilâf halinde hâkim bedelin miktarını, ehli hibre raporuna istinaden ve işliyenin işlemeden temin ettiği veya edeceği menfaatleri gözönünde tutarak, tayin eder.

84 ve 86 ıncı maddelerin 2 inci fıkraları işleme mukavelesine kıyasen tatbik olunur.

IV. Akdın hitamı

1. Hitamın sebepleri

Madde 109 — Mukavele veya kanunun tesbit ettiği diğer sebeplerden başka aşağıdaki hallerde de işleme mukavelesi hitam bulur:

1. 76 ıncı maddenin 1 inci fıkrasındaki imkânlardan istifade edilmediği takdirde; eserin asıl veya müsveddeleri işliylene tevdi edildikten sonra, fakat işlemenin bitirilmesinden evvel zayi olursa;
2. Eser sahibi, eser tamamlanmadan önce ölür veya ikmal kabiliyetini kaybeder yahut kusuru olmaksızın eseri bitirmesine esaslı bir mani çıkarsa;
3. İşliyen, işleme tamamlanmadan önce ölür veya ikmal kabiliyetini kaybeder yahut kusuru olmaksızın işlemeyi bitirmesine esaslı bir mani çıkarsa,
4. Asıl eser üzerindeki işleme hakkında dair müddet sona ererse.

Birinci fıkranın 1-3 numaralı bentlerindeki hallerde, 88 inci maddenin 2 inci fıkra hükmü kıyasen tatbik olunur.

2. Fevkalâde hal-
lerde fesih hakkı

Madde 110 — İşleme mukavelesi, kanun veya mukavelenin tesbit ettiği sebeplerden başka, aşağıdaki hallerde fesholunabilir:

1. İşlenmenin neşri, yayımı veya herhangi bir suretle istimali eser sahibinin şöhret ve itibarını ağır şekilde haleldar ederse,
2. Gerek işliyenin ve gerek eser sahibinin şahsında bulunmayan herhangi bir sebepten dolayı işleme üzerindeki mali haklardan istifade imkânsız hale gelirse.

Eser sahibi birinci fıkranın 1 numaralı bendinin verdiği fesih hakkını kullanırsa, işliyenin, akdın feshinden doğan zararını ödemekle mükelleftir, meğer ki işleme ruhsatı ivazsız verilmiş veyahut mukavele- nin feshi, işlemenin eser sahibinin şöhret ve itibarını haleldar edecek surette kusurlu olmasından neşet etmiş bulunsun.

Beşinci Bölüm

Müeyyideler

1. Hukukî müeyyi-
deler

1. Tecavüzün ref'i
davası

a) Umumi olarak

Madde 111 — Manevî ve malî hakları haleldar olan kimse mütecavize karşı tecavüzün ref'i davası açabilir.

Tecavüz, hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir müessesenin mümessil veya müstahdemleri tarafından yapılmışsa, tecavüzün ref'i müessese sahibinden de dava edilebilir.

Mütecavizin veya ikinci fıkrada sayılan şahısların kusuru şart değildir.

Hâkim, eser sahibinin manevî ve malî haklarını, tecavüzün şümulünü, kusurun ağırlığını ve tecavüzün ref'i ile mütecavizin duçar olacağı muhtemel zararları takdir ederek icabı hale göre tecavüzün ref'i için lüzumlu olan tedbirlerin ittihazını emreder.

b) Manevî haklara
tecavüz

Madde 112 — Henüz alenileşmemiş bir eser, sahibinin rızası olmaksızın veya arzusu hilâfına umuma arzedilmişse, tecavüzün ref'i davası, umuma arz keyfiyetinin ancak çoğaltılmış nüshaların yayımı su-

retiyile vaki olması halinde açılabilir. Aynı hüküm, esere, sahibinin arzusu hilâfına hakikî isminin dercedildiği hallerde de caridir.

Eser üzerine sahibinin ismi hiç dercedilmemiş veya yanlış dercedilmiş yahut dercedilen isim iltibasa meydan verecek mahiyette olup ta eser sahibi 16 ıncı maddede zikredilen tesbit davasından başka tecavüzün ref'ini talep etmişse, mütecaviz asıl ile tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalar üzerine eser sahibinin ismini dercetmeğe mecburdur. Masrafı mütecavüze ait olmak üzere, hükmün en fazla üç gazetedede ilânı talep edilebilir.

32 - 36, 39 ve 40 ıncı maddelerde sayılan hallerde yanlış veya gayrı kâfi menba tasrih edilmiş veya yahut hiç menba gösterilmemiş ise ikinci fıkra hükmü kıyasen tatbik olunur.

Eser haksız olarak değiştirilmiş ise, hak sahibi aşağıdaki taleplerde bulunabilir:

1. Eser sahibi, eserin değiştirilmiş şekilde çoğaltılmasının, yayım ve temsilinin, radyo ile neşrinin menedilmesini ve mütecavizin, tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalardaki değişiklikleri düzeltmesini veya bunların eski hale getirilmesini talep edebilir. Değişiklik, eserin, gazete, mecmua veya radyo ile neşri sırasında yapılmışsa, eser sahibi, masrafı mütecavize ait olmak üzere, eseri değiştirilmiş şekilde neşretmiş olan bütün gazete, mecmua ve radyo idarelerinden değişikliğini ilân yolu ile düzeltilmesini talep edebilir.
2. Artistik eserlerde, eser sahibi asıldaki değişikliğin kendisi tarafından yapılmadığının tanıtılmasını veya eserdeki isminin kaldırılmasını yahut değiştirilmesini talep edebilir. Eski halin iadesi mümkün ve değişikliğin izalesi âmmenin veya malikin menfaatlerini esaslı surette haleldar etmiyorsa, eser sahibi eseri eski hale getirebilir. Bu hüküm mimari eserler hakkında cari değildir.

c) Mali haklara
tecavüz

Madde 113 — Eser, haksız olarak tercüme edilmiş veya diğer bir surette işlenmiş yahut radyo ile yayılmış veya temsil edilmiş ise, muvafakati istih-sal edilmeyen eser sahibi, rızasının alınması halinde talep edebileceği mutata bedelin yüzde elli fazlasını isteyebilir.

Bir eserin haksız olarak çoğaltılan nüshaları henüz satışa çıkarılmamışsa, sahibi:

1. Çoğaltılmış nüshaların ve çoğaltılmağa yarayan kalıpların imhasını veya
2. Maliyet fiyatını aşmamak şartıyla çoğaltılmış nüshaların ve çoğaltılmağa yarayan kalıpların münasip bir bedel mukabilinde kendisine verilmesini yahut,
3. Bir mukavelenin akdi halinde talep edebileceği mutata bedelin yüzde elli fazlasını isteyebilir.

Haksız olarak çoğaltılan bir eserin nüshaları satışa çıkarılmış ise, veya satış keyfiyeti haksız bir tecavüz teşkil ediyorsa, sahibi mütecavizin elinde bulunan nüshalar hakkında ikinci fıkrada zikredilen şıklardan birini ihtiyar edebilir. Çoğaltılmış nüshalar mütecavizin elinden çıkmış ise, bir mukavelenin mevcudiyeti halinde talep edebileceği mutata bedelin yüzde elli fazlasını isteyebilir.

Eser sahibinin bedel talebi akitten doğmuş sayılır.

Bedel talebinde bulunan kimse mütecavizle bir mukavele akdetmiş olması halinde haiz olabileceği bütün hak ve salâhiyetleri mütecavize karşı dermayan edebilir.

Eser sahibi ile üçüncü şahısların daha geniş tazminat hakları mahfuzdur.

2. Tecavüzün men'i
davası

Madde 114 — Malî veya manevî haklarında tecavüz tehlikesine maruz kalan eser sahibi muhtemel tecavüzün önlenilmesini dava edebilir. Vaki olan tecavüzün devam ve tekrarı muhtemel görülen hallerde de aynı hüküm caridir.

111. inci maddenin 2-5 inci fıkra hükümleri kıyasen tatbik olunur.

3. Tazminat davası

Madde 115 — Manevî hakları haleldar olan kimse, tecavüz edenin kusuru varsa zarar ziyan ve, kusur ve tecavüzün ağırlığı icabettirdiği takdirde, ayrıca manevî zarar adı ile nakdî bir meblâğ ita edilmesini dava edebilir. Hâkim bu meblâğ yerine veya buna ilâveten başka bir manevî tazminat şekline de hükmedebilir.

Mali hakları haleldar olan kimse, mütecavizin kusuru varsa, haksız fiillere müteallik hükümler dairesinde tazminat talep edebilir.

Birinci ve ikinci fıkralardaki hallerde, tecavüze uğrayan kimse tazminattan başka temin edilen kârın kendisine verilmesini de isteyebilir. Bu halde 113 üncü maddeye tevfikân talep edilen bedel tenkis olunur.

II. Cezai müeyyideler

1. Suç.

a) Manevî haklara tecavüz

Madde 116 — Bu kanunun hükümlerine aykırı hareketle kasden:

1. Eser sahibi veya halefinin rızası olmadan henüz alenileşmemiş bir eseri umuma arz veya neşreden,
2. Bir esere veya çoğaltılmış nüshalarına sahip veya halefinin müsaade etmediği bir ismi derceden,
3. Başkasının eserini kendi eseri veya kendi eserini başkasının eseri olarak gösteren veya 16 yahut 105 inci maddelerin ikinci fıkraları hükümlerine mugayir hareket eden,
4. 32 - 37, 39 ve 40 inci maddelerdeki hallerde menba tasrih etmiyen veya yanlış ve yahut gayri kâfi veya aldatıcı menba gösteren kimseler hakkında elli liradan iki bin beş yüz liraya kadar ağır para cezasına veya bir haftadan üç aya kadar hapis cezasına yahut her ikisine birden hükmolunur.

Birinci fıkradaki fiili ihmâl veya teseyyüp ile ika edenler hakkında yirmi beş liradan iki yüz liraya kadar hafif para cezasına hükmolunur.

b) Mali haklara
tecavüz

Madde 117 — Hak sahibinin muvafakatini almadan bu kanuna aykırı hareketle kasten:

1. Bir eseri herhangi bir şekilde işliyen,
2. Bir eseri herhangi bir şekilde çoğaltan,
3. Bir eser ve işlemlerinin çoğaltılmış nüshalarını satan veya satışa arz yahut tedavüle arz eden,
4. Bir eseri veya işlemlerini temsil veya teşhir eden yahut umumî mahallerde gösteren veya radyo yahut buna mümasil vasıtalarla yayınlar hakkında, otuz liradan bin beş yüz liraya kadar ağır para cezasına veya bir haftadan üç aya kadar hapis cezasına yahut her ikisine birden hükmolunur.

Birinci fıkradaki fiili ihmal ve teseyyüp ile işleyenler hakkında on beş liradan yüz elli liraya kadar hafif para cezasına hükmolunur.

c) Diğer suçlar

Madde 118 — Kasten:

1. Bu kanun hükümlerine muhalif olarak çoğaltıldığını bildiği veya bilmesi icabettiği bir eserin nüshalarını satışa çıkaran veya bunlardan umumî mahallerde temsil veya radyo ile yayma maksadiyle yahut kâr temini için herhangi diğer bir suretle istifade eden,
2. Bu kanun hükümlerine muhalif olarak satışa çıkarıldığını bildiği veya bilmesi icabettiği bir eserin nüshalarını başkalarına satan veya bunlardan umumî mahallerde temsil veya radyo ile yayma maksadiyle veya kâr temini için herhangi diğer bir suretle istifade eden,
3. Mevcut olmadığını veya üzerinde tasarruf salâhiyeti bulunmadığını bildiği veya bilmesi icabettiği malî bir hakkı veya ruhsatı başkasına devrû ferağ veya rehin eden yahut herhangi bir hukukî muamelenin mevzuu yapan,
4. 69, 91 ve 100 üncü maddelerde zikredilen ihbar mükellefiyetini ihlâl eden,
5. Kendisine mukavele veya kanunla müsaade edilen miktardan fazla nüsha çoğaltan veya

çoğalttıran kimse hakkında 50 liradan iki bin beş yüz liraya kadar ağır para veya bir aydan bir seneye kadar hapis cezası veya her ikisine birden hükmolunur.

Birinci fıkrada zikredilen suç ihmal ve teseyyüple işlenmiş olursa yirmi beş liradan bin liraya kadar para cezası hükmolunur.

2. Fail

Madde 119 — 116-118 inci maddelerde sayılan suçlar, hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir müessesenin mümessil veya müstahdemleri tarafından işlenmiş ise; kasden veya ihmal suretiyle suçun işlenmesine mani olmıyan müessese sahibi veya müdürü veya herhangi nam ve sıfatla olursa olsun müesseseyi fiilen idare eden kimse de fail gibi cezalandırılır. Cezayı mucip fiil müessese sahibi veya müdürü veya müesseseyi fiilen idare eden kimse tarafından emredilmiş ise bunlar asıl fail, mümessil ve müstahdem ise yardımcı gibi cezalandırılır.

Temsil edilmesinin kanuna aykırılığını bildiği veya bilmesi icabettiği bir eserin umuma gösterilmesi için ivazlı veya ivazsız olarak kendine ait bir mahalli tahsis eden veya böyle bir eserin temsilinde vazife veya rol alan kimse yardımcı olarak cezalandırılır.

Ceza kanununun 64-67 inci maddeleri mahfuzdur.

3. Cezai takibat

Madde 120 — 116-118 inci maddelerde sayılan suçlardan dolayı takibat şikâyete bağlıdır

Tecavüze maruz kalan kimseden başka şikâyete salâhiyettar olanlar şunlardır:

1. 116 inci maddenin 1 inci fıkrasının 3 numaralı bendindeki hallerde Maarif Vekilliği,
2. 116 inci maddenin 1 inci fıkrasının 4 numaralı bendindeki hallerde, 35 inci madde mucibince menba gösterme mükellefiyetine aykırı fiiller mevzu bahis ise; Maarif Vekilliği ve tecavüz eden yahut tecavüze maruz kalan şahsın mensup olduğu ilmi müessese.

3. 116 ıncı maddenin 1 inci fıkrasının 4 numaralı bendindeki hallerde, 36 ıncı madde mucibince menba gösterme mükellefiyetine aykırı fiiller mevzuubahs ise, Matbuat Umum Müdürlüğü ve Basın Birliği Kurumu.

Şikâyetin ikinci fıkrada sayılan makam, müessesese veya birlikler tarafından vaki olmaması halinde takibat Ceza Muhakemeleri Usulü kanununun şahsî davaya müteallik hükümlerine göre cereyan eder.

İkinci fıkrada sayılan hallerde Hukuku Amme davası açılırsa tecavüze maruz kalan kimse, ceza muhakemeleri usulü kanunundaki müdahale yolu ile Hukuku Amme davasına iltihak edebilir.

Ceza davası fiilin icrasından itibaren üç senenin geçmesiyle müruru zamana uğrar.

Bu kanunun şümülüne giren suçlar, ceza muhakemeleri usulü kanununun 423 üncü maddesi mucibince asliye ceza mahkemeleri ve temyiz mahkemesinde tatil zamanında görülen acele işler zümresindedir.

III. Müsterek hü-
kûmler
1. Vazife ve salâ-
hiyet

Madde 121 — Bu kanunun tanzim ettiği hukukî münasebetlerden doğan davalarda, müddeabihin miktarına ve kanunda gösterilen cezanın derecesine bakılmaksızın, vazifedar merci Asliye Mahkemesidir.

Yer itibarile salâhiyettar merci, 3511 Basın Birliği kanununun 4 üncü maddesinde gösterilen mın-takalar merkezlerindeki asliye mahkemeleridir. Bu mahkemelerin kaza dairelerini Adliye Vekilliği sınırlar.

Şahsî dava açılmışsa, Ceza Muhakemeleri Usulü kanununun 358 inci maddesi tatbik olunur. Beraat halinde dava, hukukî cihetlerin halli için, Hukuk Mahkemesine re'sen havale olunur.

Hukuku Amme davası açılırsa Maarif Vekilliği, mahkemece dinlenmesi gereken bir mümessil gönderebilir. Bu mümessil ehli hibre mahiyetindedir.

2. İhtiyatî tedbirler

Madde 122 — Esaslı bir zararın veya anî bir tehlikenin yahut emri vakilerin önlenmesi için yahut

diğer herhangi bir sebepten dolayı zarurî görülürse, mahkeme, bu kanunla himaye edilen hakları ihlâl ve tehdide maruz kalan kimsenin talebi üzerine, davanın ikamesinden evvel veya sonra diğer tarafa bir işin yapılmasını veya yapılmamasını emredebildiği gibi bir eserin çoğaltılmış nüshalarını veya münhasıran onu imale yarayan kalıp ve buna benzer sair çoğaltma vasıtalarının ihtiyatî tedbir olmak üzere zapt ve müsadere sine de karar verebilir. Kararda emre muhalefetin icra ve iflâs kanununun 343 üncü maddesindeki cezaî neticeleri doğuracağı tasrih edilir.

İhtiyatî tedbirler hakkında Hukuk Usulü Muhakemelerinin 101 - 113 üncü madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

3. İlâmın neşri

Madde 123 — 112 inci maddenin ikinci fıkrasında zikredilen halden maada, davayı kazanan taraf, haklı bir sebep veya menfaati varsa, masrafı diğer tarafa ait olmak üzere, kat'iyet kesbeden kararın gazete ve buna benzer vasıtalarla tamamen, veya hülâsa olarak ilân edilmesini talep etmek hakkını haizdir

İlânın şekil ve genişliği kararda tesbit edilir.

İlân hakkı, ilâmın kat'iyet kesbetmesinden itibaren üç ay zarfında kullanılmazsa sukut eder.

4. Zapt, müsadere ve imha

Madde 124 — Bu kanunun hükümlerine göre imali veya yayımı cezayı mucip olan çoğaltılmış nüshalarla çoğaltmaya yarayan kalıp ve buna benzer vasıtaların zapt, müsadere ve imhasında Ceza kanununun 36 ve 37 inci madde hükümleri ile Ceza Muhakemeleri Usulü kanununun 392 - 394 üncü madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

5. Tekerrür

Madde 125 — 119 uncu maddede asli fail olarak gösterilen şahısların suçlarının tekerrürü halinde 116 - 118 inci maddelerdeki cezalar iki misline çıkarılır. Bu halde teşebbüs de cezalandırılır.

Altıncı bölüm

MÜTEFERRİK HÜKÜMLER

I. Artistlerin
himayesi1. Sinematografik
eserlerde

Madde 126 — Ticarî maksatlarla imal edilen sinematografik eserlerde baş rol alanlar, senaryo sahibi, rejisör, operatör, koro veya orkestra şefi, filmi imal ettirenler film ve reklâmlarda isminin zikr edilmesini isteyebilir.

Birinci fıkrada sayılan şahıslar sinematografik eserlerin umuma arzı veya radyo yahut buna mümasil vasıtalarla yayımı sırasında yapılan reklâm ve ilânlarda da sinema veya radyo idarelerinden isimlerinin zikredilmesini isteyebilirler.

2. Resim ve seda
nakline yarayan
aletlerde

Madde 127 — İlmî, edebî veya musiki bir eserin okunma, çalınma veya temsili, doğrudan doğruya veya radyo ve buna benzer vasıtalarla yayımından istifade edilerek bilvasıta, seda ve resim nakline yarayan âletler üzerine alınırca, bunlar ancak artistin muvafakatile çoğaltılabilir, yayılabilir.

Temsil bir orkestra, koro veya tiyatro trupu tarafından icra edilirse, yalnız şefin müsaadesi kâfidir.

Artist veya trup, okuma, çalma veya temsil için bir müteşebbis tarafından tutulmuş ise, müteşebbisin de muvafakati alınmak lâzımdır.

30, 33, 37, 38 ve 41 inci maddelerdeki hallerde müsaadeye lüzum yoktur.

Münferit artistler, koro ve orkestralarda şef veya solistler, tiyatro truplarında şef ve baş rol alan aktörler, resim ve seda nakline yarayan vasıtalarda isimlerinin zikredilmesini isteyebilirler.

3. Müşterek hü-
kümler

Madde 128 — Yukarıki maddelere göre isimlerinin zikredilmesini talebe salâhiyettar şahıslar, 111, 114 ve 115 incci maddelerde sayılan haklardan istifade edebilirler.

Kanunun 127 nci maddesinin 1-3 fıkralarında zikredilen müsaadeyi almadan seda ve resim nakline yarayan aletleri çoğaltan ve yayanlar hakkında

otuz liradan bin beş yüz liraya kadar ağır para cezasına veya bir haftadan üç aya kadar hafif hapis cezasına, yahut her ikisine birden hükmolunur. Suç ihmal ve teseyyüp ile işlenmişse on beş liradan yüz elli liraya kadar hafif para cezasına hükmolunur.

126-128 inci maddelerde sayılan hallerde de 111 inci madde ile 112 nci maddenin 1-3 üncü fıkraları, 113, 114, 115 inci maddelerle 118 inci maddenin 1 inci fıkrasının 1 ve 2 numaralı bendleri ve 120-125 inci madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

II. Gayri kanuni
rekabet
1. İsim ve alâmetler

Madde 129 — Bir eserin isim ve alâmetleri veya çoğaltılmış nüshaların dış şekilleri, iltibasa meydana verebilecek surette diğer bir eserde kullanılmaz.

Birinci fıkra hükmü umumen istimal olunan ve tefrik edici bir vasfı bulunmayan isim, alâmet ve dış şekiller hakkında tatbik olunmaz.

Bu maddenin tatbiki, kanunun 1-3 üncü bölümündeki şartların tahakkukuna bağlı değildir.

Matbuat Kanununun 24 üncü maddesi mahfuzdur.

Müteceviz tüccar olmasa da, birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında Borçlar Kanununun 48 inci maddesiyle Ticaret Kanununun 52, 56, 62, 64 ve 65 inci madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

2. Resim ve seda
nakline yarayan
vasıtalar

Madde 130 — Bir resim veya sedayı, nakle yarayan bir vasıta üzerine tesbit eden ve bunları ticarî maksatlarla haklı olarak çoğaltan veya yayan kimse, aynı resim veya sedanın üçüncü bir şahıs tarafından imal ettiği vasıtalarla çoğaltılmasını veya yayımını menedebilir

Müteceviz tüccar olmasa da, birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında Borçlar Kanununun 48 inci maddesiyle Ticaret Kanununun 64 ve 65 inci madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

Eser mahiyetinde olmayan her nevi fotoğraflar, mümasil usullerle tesbit edilen resimler ve sinema-

toğrafik mahsuller hakkında da bu madde hükmü tatbik olunur.

III. Mektuplar

Madde 131 — Eser mahiyetinde olmasalar da, mektup, hatırat ve buna benzer yazılar, yazarların ve bunlar ölmüş ise 19 uncu maddenin ikinci fıkrasında sayılan şahısların muvafakati olmadan neşredilemez, meğer ki yazarın ölümünden itibaren 10 sene geçmiş olsun.

Mektuplar birinci fıkradaki şartlardan başka muhatap veya muhatap ölmüş ise 19 uncu maddenin ikinci fıkrasında sayılan şahısların muvafakati olmadan neşredilemez, meğer ki muhatapın ölümünden itibaren on sene geçmiş olsun.

Yukarıki hükümlere aykırı hareket edenler hakkında Borçlar Kanununun 49 uncu maddesiyle Ceza Kanununun 197 ve 199 uncu madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre neşrin caiz olduğu hallerde de, Kanunu Medenin 24 üncü maddesi mahfuzdur.

IV. Resim ve portreler 1. Umumi olarak

Madde 132 — Eser mahiyetinde olmasalar da, resim ve portreler tasvir edilenin, tasvir edilen ölmüşse 19 uncu maddenin 2 inci fıkrasında sayılan şahısların muvafakati olmadan teşhir veya diğer suretlerle umuma arzedilemez, meğer ki tasvir edilenin ölümünden itibaren on sene geçmiş olsun.

1. Memleketin siyasi ve içtimai hayatında rol oynayan şahısların resimlerinde;
2. Tasvir edilen şahısların iştirak ettiği resmi geçit veya merasim yahut toplantıları gösteren resimlerde;
3. Günlük hâdiselere müteallik radyo ve filim haberlerinde birinci fıkradaki muvafakatin istihsalı şart değildir.

Birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında Borçlar Kanununun 49 uncu maddesiyle Ceza Kanununun 197 ve 199 uncu madde hükümleri kıyasen tatbik olunur.

Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre neşrin caiz olduğu hallerde de Kanunu Medeninin 24 üncü maddesi mahfuzdur.

2. İstisnalar

Madde 133 — Hilâfı kararlaştırılmamış ise, bir şahsın sipariş üzerine yapılan resim veya portresinden, sipariş veren veya mirasçuları yahut tasvir edilen ve bu da ölmüş ise, usul ve furuğ veya eşi fotoğraf aldırabilir.

Bu hüküm bası ile yapılan portre ve resimler hakkında cari değildir. Şu kadar ki bu suretle vücade getirilen resim ve portrelerin birinci fıkrada sayılan şahıslar için tedariki mümkün olmaz veya nisbeten büyük müşkülâtı mucip olursa, bunların da fotoğrafları aldırılabilir.

V. Kanunlar ihtilâfı

Madde 134 — Bu kanun hükümleri;

1. Eser sahibinin tabiiyeti gözetilmeksizin Türkiyede ilk defa neşredilen ve Türkiyede bulunup da henüz neşredilmeyen bütün eserlerle Türkiyede bulunan bütün mektup ve resimlere;
2. Türklerin henüz neşredilmemiş yahut ilk defa Türkiye haricinde neşredilmiş bütün eserlerine;
3. Devletler arası bir mukavelede uygun hükümler bulunmak şartıyla, yabancıların henüz neşredilmemiş veya ilk defa Türkiye haricinde neşredilmiş bütün eserlerine tatbik olunur.

Eser sahibinin mensup bulunduğu devletin, Türk eser sahiplerinin haklarını kâfi derecede korumaması veya devletler arası bir mukavelenin yabancı eser sahiplerine taallük eden hususatta istisna ve tahditlere cevaz vermesi hallerinde, İcra Vekilleri Heyetince 1 inci fıkra hükmünden istisnalar yapılması kararlaştırılabilir.

VI. Muvakkat hükümler

1. Esas

Madde 135 — Aşağıdaki maddelerde hilâfı tayin edilmemiş ise, bu kanunun hükümleri neşir ve ilânından evvel ilk defa memleket dahilinde umuma arz yahut sicile kaydedilmiş eserlere de tatbik olunur. Eser veya mahsulün 8 Mayıs 1326 tarihli Hakkı Telif Kanunu hükümlerine dahil olup olmaması vaziyeti değiştirmez.

Bu kanunun meriyete girmesinden önce neşredilen eserlere müteallik himaye müddetleri bu kanuna göre hesap edilir.

Kanun, Nizamname ve Mukavvelenamelere kullanılan telif hakkı, telif hakları, edebî mülkiyet, güzel san'atlar mülkiyeti ve buna benzer tabirler altında, bu kanunun mümasil hallerde bahsettiği hak ve salâhiyetler anlaşılır.

Bu kanunun meriyete girmesinden önce eser üzerindeki haklar veya bunların istimali tamamen veya kısmen başka birine bırakılmışsa, bu kanunla eser sahibine tanınan hak ve salâhiyetler de devredilmiş sayılmaz. Aynı hüküm himaye müddetinin eskisine nisbetle daha uzun olması haline veya eski kanunun himaye etmediği eserlere de kıyasen tatbik olunur.

2. Müktesep hakların korunması

Madde 136 — Eski kanundaki müddetler daha uzunsa, bu kanunun neşir ve ilânından evvel neşredilen eserler hakkında o müddetler cereyan eder.

Bu kanunun neşir ve ilânından önce bir eserin haklı olarak yapılan bir tercüme veya işlemesi neşredilmişse, tercüme eden veya işliyenin eski kanun hükümlerine göre iktisap ettiği hak ve salâhiyetlere hâlel gelmez.

Eski kanunun hükümlerine göre caiz olup da bu kanunla menedilen bir çoğaltmaya, bu kanunun neşri tarihinde başlanılmış bulunursa, çoğaltılma tamamlanabilir ve çoğaltılmış nüshalar yayılabilir.

Bu kanunun meriyete girmesi anında mevcut olup da eski kanun hükümlerine göre çoğaltılması caiz olan nüshaların yayımına devam edilebilir. Aynı hüküm resim ve seda nakline yarayan vasıtalarla artistik eserlerin çoğaltılmasına yarayan kalıp ve buna benzer vasıtalar hakkında da tatbik olunur.

4 üncü fıkranın bahsettiği salâhiyeti kullanmak istiyen kimse kanunun meriyete girmesinden itibaren üç ay zarfında bu nüsha ve âletleri salâhiyet-tar makama bildirerek mühürletmeye mecburdur. Teferruat bir nizamname ile tayin olunur.

3. Takibat

Madde 137 — Takibat, bu kanunun meriyete girmesinden sonra başlamış ise, bu kanunun vazife, salâhiyet ve usul hakkındaki hükümleri, meriyete girmesinden önce işlenmiş suçlara da tatbik olunur.

VII. İlgâ edilen hükümler

Madde 138 — 8 Mayıs 1326 tarihli Hakkı Telif Kanunu ile 8 Mayıs 1926 tarih ve 818 sayılı Borçlar Kanununun 372 - 385 inci maddeleri ve 22 Temmuz 1931 tarih ve 1881 sayılı Matbuat Kanununun 25 inci maddesi ve diğer mevzuatta bulunan bu kanuna aykırı hükümler kaldırılmıştır.

VIII. Tadil edilen hükümler

Madde 139 — Matbuat Kanununun 26 ncı maddesiyle Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 344 üncü maddesinin 8 numaralı bendi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

1. Matbuat Kanununun 26 ncı maddesi:

«Mahallin en büyük mülkiye memuruna gazete veya mecmuaların ikişer nüshasının verilmesi, gazete veya mecmuada çıkan yazı ve resimler için Fikri Eserler Hakkında Kanunun 12 ncı maddesinde gösterilen tescil hükmündedir»

2. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 344 üncü maddesinin 8 numaralı bendi:

«Hususi nizamlar ve kanunlarda yazılı sınaî mülkiyete müteallik suçlar».

IX. Kanunun mer'iyeti zamanı

Madde 140 — Bu kanun neşri tarihinden üç ay sonra meridir.

X. Kanunun icrasına memur makam

Madde 141 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch